

*Justitsministeriö
Köb amtets
22.539*

E. V.
20 mar 29
494

M A K S U S T A M I S M E N E T L U S
T O L L I N D U S Ö I G U S E S.

Üliõp. Elmar Sennerr.
matr.nr.13160.

A. B.

7829

1254

2. vii de kirj. kirjelduskouua

SISUKORD.

I. S I S S E J U H A T U S.

§ 1. Mõningaid põhiküsimusi.

§ 2. Maksustamismenetlus.

§ 3. Tollimenetluse erilaad.

II. E E L M E N E T L U S.

§ 4. Piiriliiklemise kitsendusi.

§ 5. Kindlustusviise.

III. T U V A S T U S M E N E T L U S.

§ 6. Lähteandmed.

§ 7. Revideerimine.

IV. M U I D M E N E T L U S F A A S E.

§ 8. Otsustusmenetlus.

§ 9. Teistmismenetlus.

§ 10. Sooritlusmenetlus.

§ 11. Lõppmärkmehd.

I. S I S S E J U H A T U S.

§ 1. M Ö N I n g a i d p ö h n i k ü s i m u s i.

Enne asumist tollindusõiguse maksustamismenetluse üksikasjalisele käsitlemisele esitan mõningaid konspektiivseid üldmärkmeid riigi tulude-kulude vajalikkusest ja viimastega vahetult pidades vaist maksudest, eriti tollimaksudest kui riigitulude valdavamast alaliigist. Ühiskonda organiseerides ei jäta riigivõim puutumata ainustki ühiskondliku elu külge, seejures eluavalduste ring, mida hõlmab riigivõimu korraldav funktsioon on loendamatu mitmekesine - "selle funktsiooni täitmiseks seotud ülesannete teostamiseks vajab ...meie aja riik raha!"⁽¹⁾. Et varustumine nende vahenditega eraomandusliku valduse põhimõttel on seotud ohuga just eramajapidamisile, sest riik oma ülekaaluva positsiooni tõttu asetades end paremais tingimusesse vähendaks eramajapidamiste kasuteenimise võimalusi⁽²⁾ ja "et riigiühiskonna varandused ja tulud on koondatud kaaluvas osas eramajapidamiste kätte"⁽³⁾, siis nõuab riik eramajapidamisühikult nende valdamisel olevaid varandus- ja tuluosi tehes nende ülekandmise riiklikule omamisele kohuslikuks seaduses abstraktselt määratud asjaolude konkreetsel esiletulekul ühiskondlikes avaldusis⁽⁴⁾. Siit olemegi saanud maksu mõiste. Säärane eraomandusliku varandus-või tuluosa rahalise ekvivalendi nõudmine riiklikule omamisele võimuvahekorraldusel ^{vastutava} tasumise eelduseta on seda enam õigus-

1.) J. Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, lhk. 13.

2.) ibid.

3.) ib. lhk. 14.

4.) ib.

tatud, et riigil, milline mõiste oma olemuselt on vaid puht juriidiline abstraktsioon, endal pole otseselt mingisuguseid tarvidusi ega seega ka viimastega vahetult pidadesuvaldavaid kulutusi, vaid viimased ta suunab ühel või teisel teel mitmesuguste avaldustena rahva hüveolu ja üldsuse tarvete teenistusse, eriti demokraatliku režiimi kehtides, siis on ka täiesti endastmõistetav ja ainuvõimalik, et riik mainitud kulutiste katteks minevad summad hangib samalt ühiskonnalt s.o. eramajapidamisilt.

Kuid enne, kui asuda nn. t o l l i d e kui maksutulude mahukama eriliigi isepärasuste ilmestamisele, osutub vajalikuks linnu-lennuline ülevaade riikidevahelisest tarbeainete ja -esemete vahetusest, millest tuletubki tollitulude põhiolemus. Meie loendamatu tarvete rahuldamiseks vajalike vahendite laialipaisatus, vaadatuna tarvete seisundist, on teinud paratamatuks igale riigile hankida omal puuduvaid tarbeaineid mujalt ja enda majapidamise ülejääke omakorda suunata vastutasuna teisale - sihiga tõkestada oma kapitali valgumist väljaspoole ja saada vajalikke summe sisseveetavate ainete ostude katteks - siit tuletubki riikidevahelise kaubanduse tuum, mis eriti tänapäeval liiklus- ja sidevahendite tehnilise progressi abil on omanud määratu rahvusvahelise ulatuse. Siinjuures riigivõim väga mitmel kaalutlusel, milliste sisuline põhistamine kuulub nn. tollipoliitika ülesandesse, peab vajalikuks üle piiri liiklevate, normaalolundis enamuses sisseveetavate ainete hindu tõsta "viimaseile rahalisi kohustusi lisandades"⁵. - see rahaline kohustus ongi nn. tollimaks, tavalises käibes nimetatud lihtsalt tolliks, mis evib ülekaalukamat rakendust, nagu juba äsja mainisin, just sisseveol, sest väljaveo intensiivsus on rahvamajandusele kapitalitoojana eelis-

5.) A. Piip, Rahvusvaheline õigus, lhk. 344.

tatum produktide kasutust ülejäägist. Väljaveo kitsendamine artiklite hinna tõstmisega kõrgete tollide lisamise teel on otseses vastuolus rahvamajandusliku interressiga - on mõeldav vaid ainete suhtes, mille väljavool on halvav rahvamajandusele. Õeldu kehtib ka nn. transiittollide suhtes, millest on loobutud pea kõikjal samal rahvamajandusele kasutoovuse motiivil, sest läbiveetavate ainete veoks kasutatavate, tavalises olundis riigile kuuluvate tehniliste seedentite tarvitamine on tulutoov.

Eritleme nn. finants- resp. fiskaal- ja kaitsetolle, kusjuures esimesed neist puht fiskaalhuve taotledes moodustavad vähemalt meie tulundustingimuses riigile olulisema sissetuleku allika⁽⁶⁾; kuna seevastu kaitsetollidega avaldatakse moraalset survet tarvitajale omaa kauba ostmiseks, kõrvale tõrjudes võõraid artikleid nende hinna tõstmisega kaitsetollide läbi.

Nii siis tollimaksuna mõistame makse, mida võetakse üle tollipiiri liiklevailt esemeilt - makse, mille olmastikeks s.o. seaduses abstraktselt määratud asjaoludeks, mis tingivad konkeetse maksukohustuse tekkimise, on tollitariifis loetletud ainete sisse- ja väljavedu. Maksukohustusvahekorra materjaalne sisu tollimaksu puhul leiab lähemat määritelu tollitariifis, mis endas kujutab vaid teatud süstemaatses järjekorras käsitletud ainete ja esemete loendit, samas fikseerides igale ühele maksustamisaluse, milleks siin on arv, kaal või väärtus ning samas määritledes nn. maksumäärana kas kindla summa või protsentarvu maksustamisaluse igalt ühikult. Tariif omakorda jaguneb tavaliselt minimaal- ja maksimaaltariifiks (kehtivas õiguses üld- ja minimaaltariif) - lisaks esitatuile tunneme veel nn. lepingtariifi, mis riikidevahelise sobinguna sisaldab eri-

⁶⁾ et riigikassa seisundilt tulusaamine peab olema efektiivne ja kergesti haaratav, siis langevad nad sageli kahjuks rahvamajanduse esmajärgulistele tarbeainetele-tüübilise näitena võiksime esitada kas või kehtivat suhkrutolli, kus viimane hõlmab endasse 2/3. ostuhinnast.

eeskirju tollimäärade kohta. Minu otseseks ülesandeks polnud küll selgitada eelesitatud küsimusi, kuid pidasin seda väikest ülevaadet vajalikuks tollimaksu olemuse ja sellega seonduvate mõningate põhiliste küsimuste ilmestamiseks.

§ 2. M a k s u s t a m i s m e n e t l u s .

Enne tollimenetluse kui maksustamismenetluse eriliigi isepärasuste selgitamisele asumist peatume mõnerealistes ülevaates üldise maksustamismenetluse, eriti selle erifaaside vaatluse juures. Kooskõlas sissejuhatavais märkmeis öelduga nimetame norme, "millede põhisihiks on riigile tulude hankimise korraldamine eraomanduses olevate varandus- või tuluosade rahalise ekvivalendi õiguspärase ülekandmise teel tulundushüvelise vastutasu eelduseta" (7. maksundusõiguslikkudeks normideks, milliseid omakorda "võime nende olemuse järgi jagada kahte suurde gruppi - materjaalseiks ja formaalseiks. Esimesed suunduvad maksukohustusvahekorra sisu kujundamisele, teised määritlevad maksukohustusvahekorra realiseerimise tingimusi" (8. Mahukama osa formaalsest maksundusõigusest moodustavad normid, mis sätivad "õigusi ja kohuseid ning teotsemisi" (9. milliseid meid huvitav ametkond kasutab esmajoones oma põhifunktsiooni täitmisel s.o. maksu määramisel ja viimasega vahetus seoses olevail, temale ajalisel eelnevail ja järgnevail toiminguil - nende normide poolt korraldatu kannab maksustamismenetluse nime. See-
"ga menetluseks nimetame seda teotsemiskorda, mis teel asutis sooritab administratiivsed aktid... mõistes aktidena nii tehinguakte kui

7.) J. Vaabel, op. cit. lhk. 32.

8.) V. Lang, Halduslik tuvastusmenetlus MKS-s, Õigus, 1938, 9, lhk. 385.

9.) J. Vaabel, op. cit. lhk. 60.

ka toiminguate, samuti ka nn.faktilisi administratiivakte⁽¹⁰⁾. Ühe-
sõnaga menetlus hõlmab endasse administratsiooni iga normipärase
teotsemise, tegemata vahet, kas viimane toimub tekstuaalsete mõtte-
väljendustena mitmelaadseis kirjalikes ürikuis või lihtsalt mõne-
suguse puht füüsilise aktsioonina.⁽¹¹⁾ "Maksustamismenetluses oma-
korda eristame teatavasti viit eriilmelist faasi - eel-, tuvastus-,
otsustus-, teistmis- ja sooritlusmenetlust."⁽¹²⁾ Eelmenetluse tähis-
tamiseks kasutame ka a m m u n d u s m e n e t l u s e n i m e .⁽¹³⁾
Samal ajal kui eel- ehk ammundusmenetlus piirdub "maksuasutistele
vajalikkude andmete hankimise ja järelvalve võimaldamisega maksu-

10.) J.Vaabel, op.cit.lhk.160.

11.) Üldiselt mõistame menetlusena ajalises järgnevuses esine-
vate toimingute kogumit, mis vajalikud teatava, meid huvitava
ametkonna teotsemises ainuvõimaliku maksundusõigusliku küsimuse
lahendamiseks - teotsemiskorda, õigusi ja kohuseid, millistega
mingi asutis-organ sooritab temale kohuslikke ülesandeid. Sihi-
ga panna teatavaid tõkkeid sundvõimuga varustatud ametnike või-
malikele omavolile ja tarviliselt kaitsta kodanike huve, osutub
paratamatult vajalikuks normeerida seadusandlikult mitte ainult
avaliku võimu käsitseja poolt sooritavate teotsemiste ja ak-
tide sisu s.o.materjaalset külge, vaid samavõrd formaalsesse
valdkonda kuuluvat menetlust - see nõue omab veel kategoorili-
semailme maksukohustusvahekorra võrdlemisi terava iseloomu tõt-
tu. Normeeringu teeb vajalikuks ka pea kõikjal kehtiv õigusrii-
gi ja viimasega vahetus seoses seisev kohturiigi põhimõte, sest
õigusriikliku ideoloogia vaatepunktilt üldpõhimõtteliselt iga
avaliku administratsiooni teotsemine on vaieldav s.t.kodani -
kul peab olema tagatud õiguskaitse võimalus võimaliku vägival-
la vastu, kuid siinjuures meenutame kui antud tõsiasi, et vai-
eldavusest ja selle vaieldavuse kohtulikust kontrollist teata-
va akti või toimingute juures võime kõnelda aga ainult siis, kui
selle sisu ja toimetamisviis on leidnud kehtivas õiguses mini-
maalsemagi sättingu. Kõigil toodud asjaoludel on meiega käsit-
luse esemeks nn.s ä t i t u d ehk dogmaatiliste normide poolt
üksikasjaliselt korraldatud menetlus.

12.) V.Lang, op.lhk.385.

13.) J.Vaabel, op.cit.lhk.

olmastikkude esiletuleku ja maksukohuslaste üle "(14. mõistame tu - vastusmenetlusena " ajalises järgnevuses esinevate toimingute ko - gunit, mille sihiks on tuvastada seda faktilist ja juriidilist olus - tikku, millele rajatakse antav korraldis"(15. Tõsi - tuvastusmenet - lus ei sisusta küll lõplikult kodanikku koormavat materjaalset mak - sundusõiguslikku kohustust, mis toimub järgmises menetluse faasis sellekohase deklaratiivse korraldisega, kandes tolli alal, nagu eda - sises näeme revideerimisakti nime, kuid ometi osutub ta maksukohus - vahekorra konstrueeringus üheks olulisemaks osiseks " tehes selle otsustamisküpsiks "(16. Seevastu ammundusmenetlus ei oma säärast kaaluvat toimivust, vaid suundub " maksustamisjuhtumite avastamise - le ja nende avastamisest põikumise tõkestamisele "(17. Oma edasises käsitluses näeme aga, et tollimenetluses, tingituna viimasele ise - loomülikest omapärasusist, asetseb päärõhk just ammundus - ehk eel - menetlusele. Teised menetlusfaasid ei nõua erilist mainimist oma vähema osatähtsuse ja võrdlemisi lihtsa konstruktsiooni tõttu, kui - gi just sooritlusmenetlusega s.o. vastava tulu - või varaosa raha - lise ekvivalendi kokreetses ülekandega saabubki alles lõplikult maksundusõiguslike normidega taotletav põhisiht - riigile tu - lude võimaldamine. (18. Mis puutub nüüd maksustamismenetluses, eriti tema üksikuis erifaases ilmestuvaisse printsiibesse, siis võime siin täie julgusega nentida üldises haldus - resp. administratiiv - õiguses kehtivate põhiprintsiipide kohastamist täiel määral - seda

14.) J. Vaabel, op.cit. lhk. 61.

15.) V. Lang, op.cit. lhk. 385.

16.) ib. lhk. 386. vrd. samas - Ta struktuurist ning temas haldusapara - tuurile antud vahendeist sõltub ka, kui võrra efektiivselt ja õig - laselt suudetakse ellu rakendada materjaalset maksundusõigust.

17.) J. Vaabel, op.cit. lhk. 62.

18.) ib. lhk. 143.

enam, et " formaalne maksundusõigus ei kujuta endast midagi muud kui avaliku õiguse, eriti administratiivõiguse alal arenenud üldiste põhimõtete kohastamist maksustamiskorralduste eriloomulistele nõuetele" ⁽¹⁹⁾. Neid printsiipe ja nende rakendamist käsitleme lähemalt mõnerealistes ülevaates vastavate menetluse eriosiste vaatlemisel. Järgnevais §§-es asumeги tolli alal kehtiva maksustamismenetluse üksikasjalisele dogmaatilisele käsitlemisele.

§ 3. T o l l i m e n e t l u s e e r i l a a d.

Rõhuv osa Tos-u" sättest ongi formaalse päritoluga, sest siin maksukohustusvahetorra materjaalne ilme leiab lähemat määritelu tollitariifis, ja neis kohtame üksikasjalise normistiku just menetluse korraldamisel - viimane osutub vajalikuks veel seetõttu, et Tos. käsitleb seevõrra eriseloomulisi menetlusi, et siin võimalus kasutada viidete alusel võõrais seadusnormes sisalduvaid eeskirju osutub täiesti rakendatuks - samul kaalutlusil on ka MKS-e kui üldist formaalõigust sisaldava "lex generalis'e" rakendamine, võrrelduna tema kohastamisega teisi makse korraldavate seaduste suhtes, võrdlemisi kitsapiirdeline - ühesõnaga tolliseadus esitatud põhjusil peab oma menetluse säättingul endaga tulema toime ise. Mis puutub nüüd maksustamismenetluse kahe olulisema alaõise s.o. ammundus- ja tuvastusmenetluse osa-

19.) Tekstis on kasutatud järgmisi sümboleid: Tos - kehtiv Tolliseadus RT-1936, 74, 605; Tosk - Tolliseadustik RT 1923 45/46 nr. 67; MKS - Maksustamiskorralduse seadus MKrs - Maksukaristuste Seadustik

tatud päärõhk " maksustamisjuhtumite avastamisele ja nende avastamisest põikumise tõkestamisele ", millise teotsemises ja sihis sisaldubki ammundusmenetluse põhituum - äsjaöelduga seletubki üksikasjalik ja eeskirjaderohke normistik tollindusõiguse maksustamismenetluses just järelvalvele suunduvais taotlusis. Edasises asumegiselle menetluse lähemale käsitlemisele.

II. E E L M E N E T L U S.

§ 4. P i i r i l i i k l e m i s e k i t s e n d u s i

Juba eelesitatud üldmärkmeis nägime, et tollimenetluses astseb päärõhk ammundusmenetlusel ja siin, nagu ka mainisin esijoones just laialdasel ja viimistletud järelvalve teostamisel - nii kohtamegi kentivas Tos-s üksikasjalise ja eeskirjaderohke normistiku järelvalve teenistuses. Kuigi Tos-u" § 17. sisaldab üldnormi, mis õieti osutub aluspõhimõtteks ja tähenduselt kõrvaldamatult siduvaks igasugusele võimalikule " esemete ja ainete " piiriliiklemisele, asetades raskuspunkti mitte tolliametnikele⁽²²⁾, vaid vastuoksa sundides kodanikke nii sisse- kui ka väljavedu teostama tolliasutiste kaudu, viimaseile neid s.o. veetavaid esemeid kohustades esitamata ähvardusega, et vastasel korral riskeeritakse ühelt

"-edaspidises käsitluses mainime §6-e ilma ühegi eelkäiva lisanduseta.

22.)vrd. Tolliseadus, seletuskirjaga, P. Poom ja V. Daniel, lnh. 51... Vildak on vaade, et tolliasutis ise peab kandma hoolt, et kõik esemed tollimaksustataks ja tolliasutis peab nõudma esemete esitamist. Esemete esitamisest ei ole vabastatud keegi.

poolt esemete omandiõiguse kaotamisega neid konfiskeeri -
des riigile, halvemal juhul kriminaal korras salakaubaveos
vastutusele võtu aktsiooni endale tõmmates⁽²³⁾: on meti pi-
kemata selge, et toodud võrdlemisi üldsõnaline kohustus
" esitada sisse- ja väljaveetavaid esemeid tolliasutisele "
mis tösi küll on leidnud teatavat konkretiseerimist edasi-
ses⁽²⁴⁾. jätaks järelvalve efektiivsuse kahtlematult küsi-
tavaks esiteks seetõttu, et isiklik kasuina hülgaks sageli
endast selle üldnormi siduvuse ja teiselt poolt osutuks
järelvalve teostamine tolliasutisile juba tehniliselt üle-
jökäivaks oma kohuste täitmise ajalise ja kohalise kind-
lusetuse ja alalise valveloleku tõttu. Seega hädime, et § 17
otsese mõtte kohaselt on kodanikele kõrvaldamatult obliga-
toorne esitada tolliasutisele eranditult kõiki piiri üle-
tavaid esemeid, kuid samas olime sunnitud leppima seisuko-
haga, et piirdumine tolle üldkohustusega tähendaks äärmuse-
ni fiskaalhuvide ebastabiilsust ja asetaks tolliametnikele
ülesandeid, milleks viimased pole suutelised.

sihiga kõrvaldada äsjamainitud võimalikke puudusi, kind-
lustada järelvalve tõhusust ja lõpeks, mis kõige olulisem-

23.) vt. seletuskiri lnh. 51. "Seega iga eseme Eestisse
toomine ilma tolliasutisele esitamata osutub tolli-
seadustiku eeskirjade rikkumiseks ja on karistatav
kas MKRS-u või TOS-u VIII-osa eeskirjade põjal...

24.) Nii võime samasisulisi kohustusi leida §§-ides
136, 278 ja 250., kuid sisuliselt ei lisa nad midagi
§ 17-le kujutades vaid viimase, peaaegu täht-tähelist
kordamist üksikute liiklemisvahendite juures. Erandi
sisaldab § 252-selle järgi võidakse lasta välismaale
tolliasutisele esitamata postisaadetisi, mis sisalda-
vad tollile mitte alluvaid või vähese põhitolliga
Maksude Talituse poolt koostatud nimekirja leetletud
esemeid.-

seda tehniliselt hõlbustada kohustab Tos.teatama tolliasutisele, tarbekorral piirivalvele või eriorganina rannavane- male laevade⁽²⁵⁾ ja väljaspool sõiduplaani sõitvate rongide⁽²⁶⁾ sisse- ja väljasõidust⁽²⁷⁾, samuti näda sunnil toimunud laeva sadamasse sissesõidust - teatamiskohustusele alluvad ka õhusõidukid, kui nad kavatsesvad õhku tõusta s.o.väljuda või maanduda kohis, kus puudub tollivalve⁽²⁸⁾. Analoogiliselt eelkäsitletud "näda korral" laeva sissesõiduga laheneb küsimus ka samul tingimusil maandunud õhusõiduki suhtes - tolliinspeksiooni puudumisel antakse siin esialgne informatsioon politseile.⁽²⁹⁾ Esitatud nõuded taotleavad ühel või teisel teel järelvalve hõlbustamist - seda koondades teatavale kindlale, lühemale ja kooskõlas viimasega ka kerge- mini jälitavale ajalõigule. Kuid seaduse normeeringu osaliseks pole saanud mitte ainult aeg, vaid ka piiriliiklemi-

25.) §§-id 20, 43 ja 50.

26.) § 61-2.lõige. Muide regulaarsetel rongidel teatamise kohustus langeb ära, sest üle piiri liiklevate rongide sisse- ja väljasõidu aja määrab Raudteevalit- sus võimaluse korral arvestades Maksude Talituse di- rektori seisukohaga, igal juhul aga viimast oma lõpp- likust otsusest informeerides (60, 61-1.1. ja 71) - kuna tolliasutis selles teadlik on, siis langeb loomulikult ka ära vajadus teatamiseks.

27.) Laevade sisse- ja väljasõidul nõutakse mitte ainult teatamist kui lihtsat nendingut tolliasutisele, vaid seks, et sisse sõites laev võiks "astuda maaga ühendusse" (§20-1.1) või väljuv laev sadamast lahkuda on vajalik tolliasut ise nõusolek, mis sissesõidul võib olla suu- line, kuid selle juures peatume edasises käsitledes nõusolekute kui õigustavate korraliste rakendamist tollimenetluses.

28.) §§-ide 77. ja 83.2.lõiked.

29.) § 87-2.lõige.

sel kasutatavate veovahendite peatumise - maabumise koht, mille määramisel figureerivad endastmõistetavalt esmajoones arvestatavaina tollinõded kohandatult tehnilisile võimalusile - muide püütakse järelvalve teenistuses seisvaid toiminguid sooritada võimalikult piiri lähedal s.t. kohe piiri ületamisega, sest järelvalve teostamine sisemaal on seotud ohuga, et osa esemeid väljuvad kälbesse enne jõudmist tollikontrolli alla, nende toimetamine sisemaale tollivalve all, kas või varustatult tollimärkidega on aga seotud raskustega. Nii sissesõiduks ja "maaga ühendusse astumiseks" nõusoleku saanud laeva asukoha määrab sadamakapten esemetele reserveeritud tollilao juure, muidugi tolliasutiselt enne vastava informatsiooni saamise eeldusel⁽³⁰⁾. juures tolliinspektor tollihuvides võib nõuda esemete ümberpaigutamist⁽³¹⁾, üle piiri liiklevate rongide peatuskottade määramisel kehtib sama kord, mis eespool öeldud aja kohta s.t. määrab Raudteevalitsus informeerides sellest tolliasutist⁽³²⁾. Ohusõidukite maandumine või õnku tõusmine võib toimuda vaid tollivalvele alluvail lennuväljadel, erandiks on muidugi avariijuhtumest tingitud maandumised, mil informeeritakse tolliasutist kohast nagu ajagi määratluse juures eriteadaandega⁽³³⁾. - lõpuks teatavail tingimusil kohamääratlusse kuulub ka jõge mööda sissesõitva laeva koostus peatuda esimese teel oleva tolli asutise juures⁽³⁴⁾.

30.) § 21-1.1.

31.) ib.2.1.

32.) §§-ide 61. ja 71.1.1 lõiked.

33.) §§-id 77 ja 83.

34.) § 22-2.1.

ka viimane eeskiri sisaldab endas teatava lokaalse pidepunkti. Esitatud, nagu nägime teatamise kohustuses seisnevad nõuded, mis oma sisulises ehitises kujundavad valdavas osas tugeva tehnilise värvinguga tollihuvides püstitatud piiriliiklemise kitsendusi, ometi toovad ühel või teisel teel sesse, eriti vastandvõimalusel s.o. piiriliiklemisel absoluutse tegevusvabaduse kehtides, võrratult kaootilisse korrapäratusse võrdlemisi suurt ja menetluse seisundilt tervitatavat kindlust - andes kodanike piiramatu teotsemise allutamise eelkirjeldatud eeskirjule järelvalve tõhususele tolle õige - maksupõlgete kõrvaldamist võimaldava alustoe, kergendades tollifunktsioone täitvate ametnike niikuinii kergendades ülesannetega koormatud tööd tunduvalt ja mis olulisem nendega toome teatavaid kergelt haaratavaid pidepunkte menetlusse - ning suuname kohustuse tekkimist tingivate asjaolude esiletuleku n.ö. tolliametnike kätte. Ainult neil tingimusil julgeme väita, et ammendumenetlusega taotletav s.o. "maksustamisjuhtumite avastamisele ja nende avastamisest põikumise tõkestamisele" suunduv teotsemine saab osaliseltki lähemale seatud sihile. On aga pikemata selge, et vastav haldusaparatuur järelvalve efektiivsuse taotluseks vajab menetlusel muidki vahendeid peale eelkirjeldatud teatamiskohustuse - järgneva sellase vahetult menetluse teenistuses seisva abinõuna käsitleme mõningate õigustavate korralduste rakendamist, sest viimastegagi taotletu seisab otseses seoses riigi seadusjärgse maksunõudeõiguse kindlustamise huviga.

Järelvalve efektiivsuse teenistusse rakendab tolli-

asutis õigustavaist korraldisist eelkõige mitmelaadseid nõusolekuid. Teatavasti mõistame nõusolekuna korraldisi, " mis esinevad kodanikele nende teotsemise tingimusena... Et jälgida maksustamise huvides maksukohuslase teotsemist, määrab seadus, et maksukohuslane võib võtta ette ühe või teise toimingu tingimusel, et ta enne hangib vastavalt asutiselt selleks nõusoleku "⁽³⁵⁾, mis taotleb " jälgida, kas adreassaadid täidavad toiminguid, millede täitmine on vajalik maksustamise huvides "⁽³⁶⁾. väikese vahepalana võiksime märkida, et kentiv Tos. tavatseb asuda samal seisukohal ⁽³⁷⁾. Ja vastandina oma eelkäijale, ühekojalise Riigikogu päevist pärinevale Tosk-le on vähemalt tahtnud nõusoleku kindla - piirdeliselt eritleda naaber mõistest loast, mille sisuosiste ilmestamisele asume järgnevas, kuigi mõnigi kord kohtame vähemalt terminoloogilist mõistete segipaiskamist. Siinjuures piirdume oma käsitluses vaid nende nõusolekute mainimisega, mis pakuvad teatavat huvi käesoleva kirjutise s.o. menetluse seisundilt.

Juba eelesitatus nägime, et laeva sissesõit on ajalisel vaba, kuid sissesõitev laev " maaga ühendusse astumiseks "⁽³⁸⁾ ja lahkuv, ka rannasõidu-, laev, samuti õhusõiduk väljumiseks vajab tolliasutise nõusolekut. ⁽³⁹⁾. Lisaks toodule vajab tol-

35.) J. Vaabel, op.cit.lhk.142.

36.) ib.lhk.149.

37.) põhimõttega, et "nõusoleku küsimine on ainult tollitoiming, mida küll tuleb täita, kuid millest inspektor ei saa keelduda, kui kõik tingimused nõusoleku saamiseks on täidetud"-vt.seletuskiri, lhk.47.

38.) nõusolek tolliasutiselt saadakse momentaanselt niimekirja esitamiseiga sadamas piiratult kasutatavate esemete kohta.

39.) §§-id 43 ja 85.

liiasutise nõusolekut sissesõitvalt laevalt esemete väljajalaadimine, laadimine väljuvatesse laevadesse,⁽⁴⁰⁾ vagunitesse ja lennukitesse ja ümberlaadimine ühelt laevalt teisele⁽⁴¹⁾. nõusolek välismaale mineku eeldusena on seatud ka kauba - vooridele⁽⁴²⁾ ja rongide ning vagunite ärasõidul⁽⁴³⁾: edasi transiidiks määratud esemete juures võib tolliinspektori nõusolekul ette võtta igasugusid toimetusi.⁽⁴⁴⁾ Asjaesitatud loend ei pretenteeri muidugi mitte purgivusele, tema sihiks oli vaid näidata mõningate nõusolekute rakendamist tollimenetluses, eriti leiab tema käsitelu õigustamist asjaolus, et nõusolekuga taotletu ühtub järelvalve olemusliku funktsiooniga. Nagu nägime nõusoleku mõiste määratluse juures tema andmise eeltingimuseks ja ühtlasi tolliasutisele võimatuseks selle andmisest keelduda on maksustamise, esijoonel just järelvalve huves normes nõuetavate teotsemiste sooritamise; nii nt. laeva jt. väljasõiduks nõusoleku taotlus vajab oma jaatavaks otsustamiseks eeldust, et väljajalaaditud esemed on võrreldud kaubanimekirjaga⁽⁴⁵⁾. Kõigi nende eelduste normipärane teostamine pakub suuri soodustusi tolliasutisele maksustamiseks, eeskätt järelvalveks võimalike varjamiste vastu - sel teel kindlustame riigile maksukohustusvahekorra aktiivse poolena õige, seadusest vastavale olmastikule ja maksustamisalusele järelduva maksukohustuse fikseerimist.

40.) nõusolekuta siseturult toodav laevamoon, varustus ning kütte- ja määrdeained.-§ 34.2.lõige.

41.) §§-id 28, 34, 70, 84 ja 85.

42.) § 98.

43.) § 70-1.lõige.

44.) § 301.

45.) § 45-p.4.

Kuid tollindusõiguses järelvalvele suunduv menetlus ei piirdu õigustavatest korraldistest ainult nõusolekutega, vaid kasutab ka samasse kategooriasse kuuluvaid l u b a - s i d. Loana mõistame korraldisi, mis omistavad kodanikule subjektiivse õiguse ja võimaldavad selle teostamise (46. Eel nõusoleku mõistet ilmestades nägime, et nõusolekki annab kodanikule võimaluse teatavalaadseks teotsemiseks, kuid vahe seisab asjaolus, et nõusoleku andmisel pole tegu õieti kodaniku subjektiivse õigussfääri avardamisega, vaid viimane omandab vastavad õigused seadusnõuete realiseerimisel automaatselt, nõusoleku nõutamine, muidugi eeldusel, et normes sisalduvate kohustuste täitmine on toimunud piinliku täpsusega, sünnib vaid n.ö. pro forma. Nõusoleku rakendamisel pole asutise ülesandeks mitte avardada, vaid ainult konstateerida kodaniku seadusest järelduvaid õigusi - siit on ka loogiliselt täiesti kosekventne kohustus anda nõusolekut seadusnõuete täitmisel. Viimane küsimus loa juures laheneb aga diametraalselt vastupidiselt st. loa andmine või mitte andmine on täiesti pädeva asutise suva otsustada - esitatud elemendis sisaldubki loa - differentia specifica - erinevus nõusolekust. Loa sarnane painduv iseloom teeb tema rakendamise vägagi vastuvõetavaks ja sobivaks, eriti võimaldades jälgida avalike teenistujate võimukäsitluses nõuetavat menetluse otstarbekohasuse printsiipi - suva konkreetolustiku hinnangul annab loa või keeldub sellest, päale menetluse huvi muud kriteeriumi ei ole suva sisustamise

juhiseks. Esitame neist mõningaid. Puhtakujulisemat, lausa eeskujulikult teoreetilistele nõuetele kohastatud loa ise loomu omavad § 112. sisalduvad sätteid omistades tolliinspektorile - majandusministrile õiguse erandlikult lubada mõningaid, üldiselt keelatud teotsemisi tollivalvele alluvate esemete juures. Otsest siia kategooriasse kuuluva - na võime esitada võimaluse anda kaubakäsitajale proove tema palvel esemeist pärast revideerimist, erandlikult ka enne⁽⁴⁷⁾. Siin pole pidepunktiks ühtki objektiivset kriteeriumi s.t. seaduses nõuetavaid teotsemisi, mille sooritlusest või mitte sooritlusest oleneb täielikult taotluse lahendamine, nagu nõusoleku juures, vaid suva konkreetolustiku hinnangu eeldusel on ainsaks määritlejaks. Sisuliselt sama laadiga on erandi tegemise võimalus sellekohase loa ilmet kandva õigustava korraldisega tolliasutise poolt üldisest keelust "peatuda teistel laevadel tollivalve all oleva laeva juures"⁽⁴⁸⁾. Samalaadseid menetluse teenistusse rakendatud lubasid kohtame veel teisteski §§-ides, nende purgivat loetelu ei võimalda ühelt poolt käesoleva töö kitsad raamid ja teiselt poolt pole seks vajadustki, kuna meie ülesandeks oli vaid esitada mõningaid menetluse seisundilt huvipakkuvaid. Rõhutame veel kord, et l u b a oma sisekonstruktsiooni tõttu on mõnikord äärmiselt sobiv rakendamiseks menetluse otsustarbekuse nõudeile - võimaldades õieti tabada konkreetolustiku tegelikke vajadusi - ta on üheks painduvaks administratiivvahendiks vastavale haldusaparatuurile.

Tollivarjamisi ja võimalikke maksupõikeid Tos.tökes-

47.) § 212.

48.) § 24-1.lõige.

tab ka mitmelaadsete keelavate sätetega, mis eranditult menetluse huvides piiravad kodanike vaba teotsemist ; esijoones tehes neile kohuslikuks mitte ette võtta esemete suhtes, kus maksukohustus pole veel omanud lõpplikku sisustamist, toimetusi, eriti neid, mis võiksid avaldada mõju " kaupade tariifilisele alluvusele " Osa neist sättest omab juuba seaduses endas expressis verbis kategoorilise keelu ilmet nt. tolliasutise loata on keelatud peatuda teistel laevadel tollivalve all oleva laeva juures⁽⁴⁹⁾-järjekult sellekohase loa mitteomamisel on keeld kõigile eranditu. Teisel korral seevastu seaduses antakse vaid volitustarbeks rakendada keelde, mida konkreetne olustik võib dikteerida - siin võimaldatakse menetlust teha paindlikumaks tegeliku elu keerukaile, normes ettenägematuile nõudeile -süa kategooriasse kuuluvana võiksime esitada § 26.eeskirja, mis määrab, et " tolliinspektor võib keelata laeval käimise isikuile, kes ei kuulu laevaperre " ning sama §-i teises lõikes loetletud isikute kontingenti. üldiselt võime nentida, et sisuliselt keelava ilmega on kõik neis normes olevad sätted, kus vastav teotsemine on seotud sõltuvusse eelkäivast nõusolekust või loast, muidugi seni kuni pole viimaseid hangitud. Keelava ilmega oma sisulises ehitises on ka kõik kohustavad normid - nende toime esineb siin muidugi varjatult - nii § 17.nõue ,et "kõigi esemete Eestisse sissetoomine ja väljaviimine peab toimuma tolliasutiste kaudu..." tähendab teisest küljest keeldu sellest tolliasutisele esitamise kohustusest mööda hiilida jne. Peale nende äsja näiteina esitatute kohtame samasuunalisi, kord üht - kord teist iseloomu

evivaid keelavaid sätteid, nii on sadamas viibimisel keelatud kauplemine laeval olevais kauplusis⁽⁵⁰⁾, tollitavate esemete laos hoidmise hoidmise ajal nende juures igasuguste toimingute sooritamine " peale nende, mis on möödapääsematud esemete rikkinemise vältimiseks " ja mida tolliinspektor või majandusminister konkreetolustiku hinnangul on leidnud võimaliku olevat lubada. Kahe viimaseina mainitute s.o. tolliinspektori ja majandusministri võimupiirid lubatavate toimingute, eriti nende ulatuse suhtes on erinevalt nimelt tolliinspektor võib lubada vaid ühe või mitu sea- duses expressis verbis loetletud kolmest teotsemisest⁽⁵¹⁾; kuna seevastu majandusministri võimkonna ainsaks pidepunktiks on tingimus, et " need ei muuda esemete kaalu või tariifilist omadust ". Kõigi esitatud toimingute sooritamine toimub eranditult tolliametniku juuresolekul⁽⁵²⁾. Hädakorral maandunud lennukil on keelatud maha laadida esemeid⁽⁵³⁾; vagnitesse, kus asuvad otseühenduste dokumentidega saadetakse esemed, võib laadida muid esemeid ainult pärast seda, kui tolliasutise poolt on võrreldud eeltähendatud esemeid kaubanimikirjaga⁽⁵⁴⁾. Varjatud kujul keelava ilmega on ka § 301 säte, mis tolliinspektori nõusolekul lubab transiitesemete juures igasuguseid toimetusi, kusjuures juhul, kui need muudavad esemete kaalu või tariifilisi omadusi, tuleb muudatus kindlaks teha. Neist piisab näiteina esitamiseks.

50.) § 27.-väljaarvatud müük laevaperele ja reisijaile.

51.) § 112. milleks on: 1.) vaatides sissetoodud vedelate esemete täiendamist sama sorti esemetega teistest, samasse partiisse kuuluvaist vaatidest; 2.) alkohoolseid jookke valada vaatidest pudelitesse nende panderollimiseks; 3.) esemete ümbrikkude vahetamist ja väiksematesse osadesse jagamist, kui seda on vaja esemete tollimärkidega või aktiisipanderollidega varustamiseks.

52.) ib.lõpposa.

53.) § 87.

54.) § 99-lõpposa.

§ 5. K i n d l u s t u s v i i s e.

§ 99.määratluse kohaselt " kõik välismaalt tulevad esemed loetakse tollikorralduses olevaiks üle tollipiiri jõudes " - fiskaalhuvide kindlustamine võitluseks salakaubaveo ja tollivarjamiste vastu toimub nende esemete allutamisega nn. t o l l i v a l v e l e, mis ühelt poolt ei tähenda sugugi valve nõuet selle sõna otseses mõttes s.t. kestvat füüsilist juuresolekut ning teiselt poolt ei taotleta selle eeskirjaga alati nende esemete valdusmomendi ülekandumist tolliametnikele, kas puht füüsilise alalise juuresolekuna või esemete hoidmisega tollivalvele alluvais ladudes, vaid võivad (st. esemed) olla ka esemete käsutaja juures, millise hoidmise ja paigutamise kohta tolliinspektoril on õigus anda kindlustamise huves tarvilikke ettekirjutusi - kohuslikke juhuseid. (55. Kindlustamiseks kasutatavaid vahendeid jaotame kolme iseseisvasse erirühma ja nimelt : Tolliametnike juuresolek teatavate toimingute sooritamisel - nimetame seda valveks kitsamas mõttes; teiseks hoidmine tollivalvele alluvais hoiukohis, normaalselt sellekohastes ladudes ning kolmandaks esemete varustamine eriliste kindlustusmärkidega. Valve kitsamas mõttes. Teatavail korral on osutunud lausa sundivaks paratamatuseks tollifunktsioone täitvate ametnike otsene juuresolek mõningail teotsemisil. Osaliselt oleme seda küsimust puudutanud juba eespool. Nii " esemete väljalaadimine laevadelt, laadimine laevadele, lennukitele ja ühelt laevalt teisele... võib toimuda ainult tollivalve all, (56.

55.) seletuskiri, lhk. ...kuigi esemed on nende käsutaja juures hoiul loetakse need ikkagi tollivalve all olevaiks ja igast ettevõtetud toimingust tuleb ette teatada.

56.) § 34. ja § 84.

mille efekt teotsemiste eripärast tingituna on saavutatav ainult otsese juuresviibimisega nende sooritamisel, kuid ometi ei nõua see eranditult spetsiaalset valvet iga laeva juure," vaid see valve võib olla ka üldine - teatud piirkonna valve üksikute valvepostide näol. Tollivalve iseloom tingitud esemeist, kuhu neid paigutatakse ja kus seisab laev⁵⁷. Samasisuline on tolliametnike ülesanne ka raudteeveol samul ülalmainitud teotsemisil, sest needki toimuvad tarvitades autentset väljendust "tolliasutise järelvalvel" - see järelvalve konkreetne sisustamine tähendab siingi selle lahendamist otstarbekohasuse raames vastavalt tegelikele nõudeile.

Hoid ladudes. Mõeldavaid ja võimalikke põikumises ja varjamises seisnevaid väärnähteid tõkestab ka esemete hoiuga vastavais hoiukohis ja et normaalselt hoid leiab aset sellekohaseis tollivalvele alluvais ladudes⁵⁸, pealegi hoidu eraisikute poolt oleme eespool juba käsitletud mõnerealiselt, siis meie käsitlemise osaliseks saab just hoid tolliasutise poolt, seega juhud, mil tolliasutis usaldab esemete valduse vastavaile eraisikuile, jäävad täiesti välja. Kõigipäält osutub vajalikuks väike peatumine ladude juures, sest nendegi iseloomu kujundamisel figureerivad primaarseina tollinõuded. Ladudena, milliseid kasutatakse hoiukohtadena tulevad kõne alla järjekult eeskätt tollivalvele alluvad laod, milleks on kas otseselt tolliasutisile alluvad

57.) seletuskiri, lhk. 53.

58.) §§-id 107 ja 109.

nn.t o l l i l a o d või eraasutuste ja isikute ning ettevõtete valdamisel olevad nn.e r a l a o d⁽⁵⁹⁾; mis vastavad nõuetele ning omavad maksustamisaluste lähemat fikseerimist võimaldavaid möötevahendeid⁽⁶⁰⁾. Lisaks toodule võime mainida, et ruumipuudumisel tolliladudes või inspektori põhjendatud nõudel veoettevõtja või kaubakäsitaja on kohustatud muretsema vastavad laod esemete mahutamiseks⁽⁶¹⁾. Olu- lise vahe nn.tolli- ja eralao vahel seisab riigi vastutu- se ulatuses tekkinud kahjustuste puhul, mis tolliasutise val- duses olevas laos noiu korral on suurem ja teise, menetluse seisundilt tähtsusetu erinevusega asiolu, et esemete era- lattu vastuvõtmise juures on kohustatud olema laomanik või tema esindaja⁽⁶²⁾. Peale nende n.ö.ametlikult ja normaalselt tollifunktsioonide teenistuses seisvate ladude kasutatakse hoiukohtadena ka muid ruume tingituna esimeste puudumisest sellase erandliku hoiukoha leiame nt. § 64, sätteis. mis Raud- teevalitsust kohustab tolliasutisele reserveerima ruumi " tollitoimingute täitmiseks ja mis eriti oluline käesole- va tööloigu seisundist "kaubakolide ja pagasi hoidmiseks". Olenevalt võimalusist ja tegelikest vajadusist paigutatakse eelkirjeldatud hoiukohisse loomulikult ainult esemed, kus

59.) § 107 p.1 ja 2.Vt.veel seletuskiri lhk.56...mõeldud eraladude all ainult need eralad, mis on võetud tollival- ve alla ja kuhu kaubaomanikud ja laomanikud ei tohi min- na ilma tolliasutise loata.Nende ladude kinnioleku ajal on ukseid varustatud tollimärkidega, mida võib võtta maha ainult tolliametnik.

60.) § 108.

61.) § 109.

62.) §§-id 114 ja 116.

seks on vajadus - vajadus oleleb aga ainult esemete suhtes," mida ei lasta välja tollikorraldusest otse veoabinöult või mida on raske veoabinöul revideerida"⁽⁶³⁾. Häda sunnil sadamasse tulnud laevalt või samul tingimusil maandunud lennukilt maha laaditud esemed võtab tolliasutis samuti hoiule⁽⁶⁴⁾, seegi toimub normaalselt nende paigutamise-
ga ladudesse. Mitmest kaasvõimalusest ühe moodusena välismaalt saabunud laeval asuvate, peale laevatöiks tarvilike esemete kindlustamiseks on talikorterisse minekul nende paigutamine ladudesse⁽⁶⁵⁾, mis toimub ka sellase laeva rannasõitu minekul selle erinevusega, et võetakse hoiule kõik tollile alluvad esemed⁽⁶⁶⁾: Esemete vastuvõtt ladudesse kõigil loendatud juhtudel toimub kaubanimekirja või pagasilene järgi või tolliinspektori erikorraldusel⁽⁶⁷⁾.

Kindlustusmärke. Peale kahe eeltoodu s.o. kindlustamise valvega kitsamas mõttes, mis nagu nägime seisnes lubatud teotsemiste sooringus valvele alluvate esemete suhtes ametniku juuresolekul ja nende hoiuga ladudes tunneb Tos. veel fiskaalse interessi kindlustamist kas mõningate esemete või nende hoiukohtade sulgemisega erilistemärkide abil. Siin - juures mainime kohe alul tarbetu segaduse vältimiseks, et nimetatud kindlustusmärke kasutatakse õieti kaheks otstarbeks ja nimelt ühelt poolt fiskaalhuvide kaitseks ajal, mil maksukohustus pole veel saanud lõpliku sisustuse, vaid maksustamise menetlus vältab ja teiselt poolt kasutatakse erilisi märke § 209. alusel, mis omistab majandusministrile õi-

63.) § 101-1.lõige.

64.) §§-id 52 ja 87.

65.) § 31-3.lõige.

66.) § 31-2.lõige.

67.) § 101-2.lõige.

guse " teha esemete väljalaskmise tingimuseks nende tollimärkidega varustamist " vastava üldakti väljamisega - siin on kohustusvahetuse omanud küll juba kindla ilme, kuid erilisi " tollimärke - kasutatakse vaid siis, et võidelda tollivarjamiste vastu, nende märkide abil andes võimaluse tollitud esemete eritlemiseks tollimatult sisseveetuist s.o. salakaubast. Meie otseseks ülesandeks käsitatava löike piires on peatuda vaid tollikindlustuste kasutamise juures neil korral, mil maksustamise toimetused veel jätkub. Selliste märkidena tulevad kõne alla esijoones tolliplommid ja pitserid, milledega tolliinspektor võib kindlustada välismaalt saabunud laeval⁽⁶⁸⁾ ja lennukil olevaid esemeid neid teistest eraldades⁽⁶⁹⁾ ning " vaguneid kuni esemete välja- ja ümberlaadimiseni "⁽⁷⁰⁾. Samu kindlustusi kasutatakse transiitsaadetiste veol ühest piiri punktist teise ning tolliasutiste vahelisel veol⁽⁷¹⁾.

Pealeloendatud juhtumite, kus määrang millist kindlustusviisi just kasutada esitatud kolmest on seaduses leitud selgesõnalise lahenduse leiame ka kaasusi, kus seadus piirdub vaid üldsõnalise väljendiga " võetakse hoiule. Nii piirivalve võtab oma v a l v e l e laeva kohis, kus puudub tolliasutis⁽⁷²⁾ - tollivalvele allub ka " häda korral või kaitseks halva ilma eest "randunud laev⁽⁷³⁾. Eespool nägime, et õhusõidukite maandumine ja väljumine tollivalvele mitte alluvais kohis vajab teatamist tolliasutisele, kuid sääl jät-

68.) Kindlustatud esemete ja nende kindlustusviiside koostab tolliametnik erilise laevajuhule antava nn. luugilehe samuti märgitakse luugilehes kõik andmed, mis on vajalikud tollivalve teostamiseks. Maksudevalitsuse direktori ringkiri nr. 417-23-okt. 1936. a. Juhised Tõg-u käsitamiseks IV. osa § 18.

69.) § 66-ld 25 ja 81. 70.) § 63.

71.) § 308.

72.) § 50-3. lõige. 73.) § 51.

sime teadlikult mainimata selle informatsiooni kohustuse põhjuse, sest viimanegi sobib käesolevasse ossa - on ju teatamine vajalik " tolliametniku kohalesaatmiseks " (74; tolliasutuse puudumisel kuni esemete viimasele üleandmiseni võtab need oma valve alla kohalik politsei (75). Kuidas nüüd toimub see " valve alla võtmine ", milliseid kindlustusviise siin kasutada on seaduses jäetud määritlemata - siingi küsimus nõudleb oma konkreetseks sisustamiseks väljumist otstarbekohasuse vajadusist.

Vaatamata eelesitatud, otse piinlikult täpsaile ettekirjutisile pole sellega ometi veel tagatud järelvalve tõhusus ega liiklevate esemete eranditu allutamine tollikontrollile, vaid pääle eeltoodudvahendite on tolliasutisile omistatud õigus toimida igal vajalikul juhul otseseid läbiotsimisi veobinöudes varjamiste avastamiseks, seks, et vähegi lähemale jõuda TOS-a taotletavale sihile (76. seda "üksikajalist läbivaatamist" toimitakse tarbekorral laevades, välismaalt saabunud ja sinna minevates rongides ning lennukites (77, kõigil neil korral veobinöujuht või tema asemik kohustub igati abistama seda toimingut (78) - läbivaatamine on obligatoorne välismaalt tulnud laeva talikorterisse või rannasõitu minekul (79. võrdlemisi oluliseks osutub ka § 67.säte võimalusega kontrollifunktsiooni otsese läbiotsimisega teostamisega " esemete ja pagasi " suhtes, mis laaditakse piirijaamas sisemaale vedamiseks", arvestades just tegelikkuses

74.) §§-id 77 ja 83.

75.) § 87.

76.) milleks on: 1.) et kõik välismaalt toodavad esemed tulevad esitada tolliasutisele... 2.) et kõik sissetoodud esemed tollitakse sel kujul, nagu nad toodi sisse...

77.) §§-id 30, 44, 66, 67, 76 ja 80. 78.) § 30.

79.) § 31.

põikeks kasutatavaid teid⁽⁸⁰⁾. üldjoonis sarnaseid kontroll-funktsioone esildub muilgi korral, nii "pärast laeva väljalaadimise lõpetamist teeb tolliasutis kindlaks, kas kõik kaubanimekirjas märgitud esemed on laaditud välja⁽⁸¹⁾, samalaadne võrdlus toimub vooridel sissetulnud esemetega⁽⁸²⁾. esemete väljamisel tollikorraldusest kohe peale nende väljajalaadimist..." tuleb kaubakolide märgid kindlaks teha kohe esemete väljajalaadimisel"... nende võrdlemiseks kaubanimekirjas tähendatud märkidega⁽⁸³⁾. Kõigil viimases lauses loetletud korral, nagu nägime, on tegemist erilise dokumentaalse üriku ilmet omava ja kaubanimekirja tiitlit kandva veoabinõus olevate esemete loendiga, ei ole seepärast sugugi ülearune väike peatus selle kaubanimekirja juures käesolevas osas; seda enam õigustab tema käsitlemist eelmenetluses asjaolu, et kaubanimekiri ei kujuta endast mittevastusmenetluses haaratavaid ja maksukohuslase poolt esitatavaid nn. lähteandmeid, vaid nende otstarve on järelvalve ja kontrolli teostamise taotlusiga otseselt kattuv.

Kaubanimekiri, nagu juba mainisime, kujutab endas oma sisemiselt konstruktsioonilt veovahendijahi deklaratsiooni veoabinõus olevate esemete kohta ja välisvormilt ToS-u § 15. volitusel Maksudevalitsuse direktori poolt määratud kujus nn. teatisformularina esitatavat teadet - tema suurem töölevastavus on tagatud ühelt poolt seetõttu, et viimasele subjektiivne toime otsese materjaalse kasu saamise puudumisel on

80.) "Sarnane ettevaatusabinõu on tarvilik, sest tihti tuuakse esemed salaja üle piiri ja laaditakse juba kohaliku kaubana rongile. Vt. Seletuskiri lhk. 55.

81.) § 37. Kui osa jäänud väljajalaadimata või laaditud välja kaubanimekirjas tähendamata esemeid, siis koostab tolliametnik nn. kaubanimekirja täinedamisakti.

82.) § 92.

83.) § 38.

nõrgem, teisalt veovahendi juhi poolt arvestatava võimalusega, et tolliasutus võib eelkirjeldatud viisil kontrolli teostada otsese läbiotsimisega. Kuid kaubanimekirja sisulise õigsuse selgitamine ei piirdu veel tooduga - järgneva kontrollvahendi valik on toimunud kiitvalt õnnestunult, nimelt võidakse kaubanimekirjas tähendatud ja veoabinõus olevate esemete ühtivust revideerida veodokumentidega, see-
(84. ga ürikutega, milliste tööle vastavus on vedaja primaarseks huviks sellest oluliselt sõltuva veotasu tõttu^{(85.} Kaubanimekirja esitamine on kohustuslik "enne Eestisse määratud laevakoorma väljalaadimist"^{(86.} meil laaditud esemete puhul enne väljasõitu, mida soovi korral võib asendada nn. laevamanifesti duplikaadi eeldusel, et sisaldab kaubanimekirjas nõuetavad andmed^{(87.} - kaubanimekirja esitamisekohustust kannab laevajuht ka avarii puhul, kui ta soovib välja laadida laevakoormat (kaubanimekirja puudumisel koostab kohapaal)^{(88.} esitatud nouded on siduvad igasugusel mõeldaval kaubaveol^{(89.} moningate erinevuste ja laiendustega üksikuile liiklevahendele tingitud sellase veo tehnilisest eriseloost, mis raudteeveol seisnevad selles, et pagasi s.o. enamalt jaolt kaubanduslikku iseloomu mitte evivate reisijate esemete juures seda asendab nn. pagasilent^{(90.} ja postpakkide juures rahvusvahelistele maarustele vastav pakisaatja kirjalik deklaratsioon^{(91.}, mida kirjapostisaadetiste juures asendab

84.) konossemente § 29-2.loige ja § 41. raudteedokumente § 62-2loige.

85.) Konossementi mõiste ilmneb tsitaadist "...vastuvõetud kauba vastu antakse kaupasaatja nõudel toendiks eriline tanik enk kvititung, mis kannab konossementi nime." A. Piip, Kaubandusõigus, lmk. 331.

86.) § 29.

87.) § 40.

88.) § 52.

89.) §§-id 60, 62, 73, 78, 85, 91 ja 97.

90.) § 62.

91.) § 253.

sellekohane märkus ümbrikul⁹². Kaubanimekirja kasutab tolliametkond kõigepäält veovahendis olevate esemete hulga ja üldiste omaduste pääliskaudseks kindlakstegemiseks, sest viimaste löplik fikseerimine toimub järgnevas menetlusfaasis - tuvastusmenetluses - tema st.kaubanimekirja alusel toimub ka kõigil korral esemete nn.tollikorraldusse võtmine ja löpeks leiab kaubanimekiri kasutamist juba konkreetsetel maksustamistoimetusel võrdlusvahendina tuvastusmenetluse lähteandmeina esitatava nn.ülesandekirja töölevastavuse kontrollimiseks⁹³, oma abistava toimega tükati tunduvalt nõlbustades tollifunktsioonide korrapärasust täitmist.

Kuid ammendusmenetluse "maksustamisjuhtumite avastamisele ja nende avastamisest põikumise tõkestamisele" suunduv teotsemine ei piirdu veel esitatuga - käsitleme ühte erandlikku vahendit. Järeelvalve sisundist võrdlemisi relevantseks osutub ka Tos-u § 3. Tolliseaduse koostajad olles juhitud küll püüdest koostada võimalust mööda n.ö.täielik seadus, kuid et iga inimtöö väärtus osutub vaid relatiivseks, ei ole nad end ometi lasknud eksiteele viia neist illusioonidest, vaid vastuoksa juba ette aimates, et näe seaduse koostamisele pole veel tagatud salakaubaveo ja tollivarjamiste ärajäämine - pole tagatud esemete ja ainete liikluse eranditu allutamine tollikontrollile, vaid vastuoksa on arvestatud selle võimalusega ja lähtudes seatud sihist, et järeelvalve oleks efektiivne, täielik s.o.ka siis kontrolli võimaldav, kui esemeid on õnnestunud nihutada üle tollipiiri

92.) § 254.

93.) milliste andmete mitteühendumine võib tuua kaasa 3 %-lise lisatolli.

juba sisemaale, on andnud Maksude Talituse direktorile õiguse volitada temale alluvaid ametnikke toimetama kohapäälseid ülevaatusi õigusega " kahtluse korral pidada kinni esemeid ". sellega ei suru meie järelvet kitsale pinnale, ei piirdu ainult valvega n.ö. p i i r i l, vaid suuname selle järgi nende asukohta. Käsitatava küsimuse selgemaks mõistmiseks peatume veidi meie poolt mõnerealiselt juba haaratud § 209 juures, mis majandusministrile omistab õiguse " teha esemete väljalaskmise eritingimuseks nende tollimärkidega varustamist ".⁽⁹⁵⁾ On aga pikemata ilmne, et tollivarjamiste selgitamine ei piirdu ainult nende avastamisega äsjamainitud tollimärkidega, sest § 3.säte "võrrelda esemeid ariraamatute ja dokumentidega " annab võitluseks salakaubaveo vastu peaaegu võrdseid resultate.

Olles sel viisil oma ülevaates püüdnud selgitada eelmenetluse vältel kasutatavaid administratiivseid vahendeid jääb veel käsitatavas osas mõnerealiselt haarata kirjutise vaatlemisele veoseadendite sisse- ja väljasõitu ning esemete tollikorraldusse võtmist ennast - jälgime seega eelkäsitletud administratiivvahendite kasutamist just tegelikkuses kus samuti domineerib kindlustamise tendents, mõnigi kord arendatud lausa detailsuseni, ühtlasi kogeme, kui võrd rangelt ja pisi asjusse süüvivald Tos. jälgib ammundusmenetlusega taotletavat sihti s.o. nagu nägime "maksustamisjuhtumite avastamisele ja nende avastamisest põikumise tõkestamisele"

95. Nende esemete loetelu antud "Majandusministri määruses tollitasude määrade ja võtmise korra kohta" § 35. RT - 1936, 101, 817.

suunduvat teotsemist. Parema ülevaate saamiseks lõhestame oma käsitletuse puht tehnilisest seisundist lähtudes mitmes- se ossa ja nimelt vastavana üksikuile liiklemis- ja veo- viisele - alusmaterjalina kasutades eeskätt TOS-u vasta- vaid §§-e ja viimaste konkretiseerimiseks kehtestatud Mak- sudevalitsuse direktori ringkirja 23.oktoobrist 1936.a.nr. 417. nn. "Juhised tolliseaduse käsitamiseks". Antud korral §§-ide viitamisest loobun nende esitamise tarbetuse kaa- lutlusel.

Kõigepäält, mis puutub nüüd laeva sissesõitu, siis TOS-u § 23.säte " välismaalt sisse tulnud laev võetakse tolli- valve alla "on praksises sisustatud mõtteks, et see "valve alla võtmine" võib seisneda ka saabuvale laevale tarbekor- ral merele vastusõitmisel, viimane variant on teatavalt kor- ril ülalmainitud juhistes tehtud koguni obligatoorseks. (96. Järgnevas aktsiooniks tolliametniku poolt on laevajuhilt võtta vastu TOS-u § 23.nõuetavad teated enk lihtsalt lae- vajuhi teadaande (nn.kapteni deklaratsiooni I osa) s.o.and- med laeva kohta ühes nende esemete nimekirjaga, mille ka- sutamine laeva sadamas seismise ajal on piiratud (97. Nõus- olek "maaga ühendusse astumiseks" antakse aga alles pärast tollikindlustuste alla kuuluvate kindlustamist meie käsit- luse osaliseks juba saanud tollimärkidega. Edasine teotse- mine, mis seisneb meil mahalaaditavate esemete ümberasetami- ses tollivalvele alluvatesse ladudesse kaubanimekirja jär- gi tolliametniku otsesel juuresolekul, ei ole eriliselt huvi pakkuv.

96.) § 15. ja nimelt: "Kui laevale sõidavad merele vastu laevaadressaadi volinikud, politseiametnikud, lootsid või mõned teised ametnikud.

97.) koosnevad esemeist "mida harilikult suurel hulgal sa- lakaubana maale tuuakse". Mak.val.dir.ringkiri nr.422. 24.novembrist.1936.a.

Väljasõit ei esita erilisi keerukusi. Oleme juba käsitlenud selle seostumist eelkäiva kirjaliku teadaandega ja sellele järgneva nõusolekuga. Lisaks toodule tolliametnik teeb kindlaks, kas laeva kohta on esitatud kaubanimelikiri või laevamanifesti duplikaat, kas kohuslike maksude ülekanne on toimunud või esitati selle puudumisel Tos-u § 42. nõuetavad kindlustused. Samuti oleme puudutanud tollifunktsioone täitvate ametnike õigust nõuda tolliinspektori loal koorma kontrollimiseks konossementide ettenaitamist.

Ponimote, et transiit ja tolliasutiste vaheline vedumäärteede ja ohus toimub "parast tollimaksude kindlaks tegemist kindlustuste all" on Tos-s väljendunud expressis verbis. Konkretiseerivad juhusid on üheil pooll kindlustusena kategooriliselt nõudnud tolliametniku isiklikku kaasasõitu nimetatud veol, tolliplommide ja -pitseritega noustudes vaid kaneil korral ja nimeil, kui fikseeritud maksu toeline ülekanne on tagatud tollideposiitil makstud summadega või adrsseeritud tolliasutise nimele ja transporteeritakse liini veoabinõuga.

Esemete lahetaamine tollipunktist tolliinspeksiooni nõudleb oma ilmestamiseks väikest peatust Tos-u § 18-1, mis maksudevalitsuse direktori teeb pädevaks lähtudes kokkunoit ja tegeliku vajaduse kaalutlusist tolliasutiste määramiseks "kelleil on õigus lasta läbi ainult teatavaid esemeid". On nimeil seevorra väikseid piiripunkte, kus liiklemise harukordsus ja tagasihoidlikkus tingib vaid piiratud tollifunktsioonidega ametnikke, kuid samas peame nentima, et ometi võib neil teinekord olla kokkupuuteid esemetega, mille laoliaskmiseks nad pole õigustatud, seks ollaksegi normiandlusega

sunnitud reguleerima sellaste esemete lahetamist vastava voimkonnaga tolliinspeksiooni. Kolmest vordsest võimalusest esimene ja nimelt tagasisaatmine välismaale langeb oma harukordsuse tõttu peaaegu täiesti ära; kahest ülejäävast tegelikult kasutatava valik oleneb kaupakasutajast, kes küsimuse lahendamise seotavate kulude temale langemise tõttu n.ö. kokkuhoiukaalutlusist. Ta kas läheb esemed toimetada teise tolliinspeksiooni, millist toimingut kindlustatult võidakse erijuhtumel usaldada ka temale või lasta kohale komandeerida otsustamisõiguslikku tolliametnikku.

Kus aga eriti peensusteni täpsa ja viimistletud normistiku kindlustamisel kontame on välislaeva edasisõidul sisesadamasse ja saalt välismaale minekul. Kohustust peatuda esimeses teel olevas sadamas oleme juba maininud - sinna jõudes esitatakse tavaline laevajani teadaanne ja mahalaadimise korral kaubanimekiri koigi esemete kohta st. kaasaarvatud ka needmis laaditakse maha järgnevais sadamais. Kindlustatud esemete ja nende kindlustusviiside kohta koostatav luugileht antakse ühes teadaande ja kaubanimekirjaga pitseeritult edasitoimetamiseks sihtkohta. Mittevajalik laevamoon kindlustatakse ning tolliametniku isikliku kaasasõidu puudumisel suletakse luugid edasisõidul, mis peab toimuma ühendusse astumata kaldaga ja teiste laevadega. Sisesadamast väljasõit ei esita olulisi mainimisväärseid erinevusi, sisaldades üldjoonis samu tolliformaliteete - peatumine lubatud kohis, kus olemas tolliasutis või sinna komandeeritud ametnik.

Vedu raudteel ei nõudle pikemat sõnavõttu; ühelt poolt oleme siia kuuluvaid küsimusi juba enamalt jaolt puuduta-

nud ja teiselt poolt veo ametlikust iseloomust tingitud normistiku vähem kategoorilise ilme ja sellest sõltuva ettekirjutiste vähesuse tõttu. Erilisi mainitavaid erinevusi ei esita ka vedu õhusõidukeil ja kaubavoorides, sest siingi riigi maksundusõiguslikust huvist kulgev kindlustamise nõue läheneb enam-vähem analoogselt eelkasitatule. Postisaadetiste vastvõtmine ja välismaale saatmine toimub üldiselt "postiasutise vastutusel ja kontrollil", kuid § 255. alusel "maksudevalitsuse direktoril on õigus igal ajal teostada kontrolli ja määrata tollivalvet nende postisaadetiste kohta". Olles sel viisil käsitletud ammundusmenetluses kasutatavaid vahendeid ja tema käiku suuname oma vaatluse teotsemisele, mis taotleb tuvastada "faktilist ja juriidilist olustikku" konkreetsetel maksustamisjuhtumil.

III. T U V A S T U S M E N E T L U S.

§ 6. L ä n t e a n d m e d.

sissejuhatavais üldmärkmeis mainisime tuvastusmenetluse ülesandena - tuvastada seda faktilist ja juriidilist olustikku, millele rajatakse antav korraldis⁽⁹⁸⁾ - järgnevas asumeigi selle menetlusliigi üksikasjalisele vaatlemisele. Maksundusõiguse põhisihiks, milliste sugemetega seostub kahtlematult riskaainuvi ka tollimaksu puhul "on eraomanduses olevate tulu- ja varandusosade rahalise ekvivalendi ülekandmine riiklikule valdamisele riigile tulude võimaldamise otstarbel"⁽⁹⁹⁾. - järjekult osutub esmajärgulise tähtsusega ja ühtlasi põhisihipäraseks ülesandeks fiksee-

98.) vt. nota 15.

99.) J. Vaabel, op. cit. lnhk. 143.

rida see ülekandekohustuslik maksusumma. Viimase määritlemisel seks ülekandeks kohuslike isikute kontingendile asetaksime neile ülejökäivaid kohustusi, eitaksime naiivselt eraomandusliku kasuiha suunitlusi, mis looksid esijoones õiglusetu ebavõrdsuse kodanike materjaalseis kohustusis ja lõpptulemusena asetaksime fiskaalhuvid äärmuseni ebastaabiilsele toele, siis on antud juhul maksutehnilistel kaalutlustel ainuvõimalik teha tolliasutise ülesandeks fikseerida täpsalt seda ülekandekohustuslikku eraomanduslikku tulu- või varandusosa rahalist ekvivalenti s.o. kohustusadressaadi kohustus- resp. maksusummat. Siinjuures tollindusõigus, nagu üldse enamike maksuõigussuhete juures, seadus pole määritletud otseselt mingit kindlat rahasummat, mille ülekandmise riiklikule omamisele ta oleks teinud kohustuslikuks esemete ja ainete üle tollipiiri liiklemisel, äsja esitatud moodus on maksustamisobjektide äärmise mitmekesisuse tõttu täiesti teostamatu, vaid siin on otse sundivaks paratamatuseks vajalik arvestada esijoones nende esemelisi omadusi ja muid mõõteid olenevalt sellest, millist tollimisviisi tingib antud konkreetne maksustamisobjekti eriiseloome. Selle funktsiooniga seotud ülesandeid teostatakse nn. revideerimise kaudu, kuid siinjuures mainime kohe edasise tarbetu eksiarvamise vältimiseks, revideerimise osatähtsus tollindusõiguses ei piirdu aga ainult tema rakendamisega tuvastusmenetluses, vaid revideerimine sisaldab endas osaliselt ka teotsemisi, mis sisuliselt kuuluvad järgmisse menetlusfaasi s.o. otsustusmenetlusse.

"Esile tulnud maksukohustuse menetlemisele võtmiseks vajab maksuasutis vastavaid andmeid. Nii absoluutselt mää-

ratavate kui ka tingimisi järevalve korras määratavate maksude man saavutab ta neid esmajoones teadete nõutamisega kas maksukohustuslasilt endilt või üldse kaavituskohustuslasilt^{(100.} Seega ülekantava maksusumma fikseerimine vajab paratamatult teatavaid pide- ja tugipunkte oma si-
sustamiseks, millest lähtuda^{(101.} - sisse- või väljaveost huvitatu primaarseks kohustuseks on esitada tollitavate ainetes - esemete üksikasjaline dokumentaalne loend^{(102.}, mille sisulises ehitises tollinõuded on esmajoones eelistatud; nimelt peab mainitud loend, normaalselt nn. ü l e s - a n d e k i r i, eriti viimasele lisandatav faktuur või spetsifikatsioon rahuldama maksimaalselt fiskaalhuve tollimaksu määramisel menetluse ökonoomilisuse taotluseks just ses mõttes, nagu seda mainib § 130 p. 2. lit. d., et "neis peab olema tähendatud . . . esemete brutokaal, peale selle kaal, arv või mõõt, sedamööda, kuidas esemed tollitakse. On ilmne, et esitatud nõuete täitmine on seotud võrdlemisi oluliste raskustega^{(103.}, kuid Tos, eriti temas sätitud menetlus peab

100.) V.Lang, op.cit.lhk.394.
 101.) pole ju mõeldav kas või puht tehnilis-ökonoomsetel kaalutlustel tollimaksu sammeks kohustatu suusõnaline nending tolliasutisele, et säääl ja säääl on mõningaid esemeid, mida ma kavatsen sisse-välja vedada.
 102.) nn."Lähteandmed maksusumma tuvastamiseks peavad tulema ikka maksukohustuslasilt endilt" seda enam, et "maksukohustuslane üldreeglina on kõige võimelisem andma tuvastusmenetluseks vajalikke andmeid" V.Lang, op.lhk.446
 103.) siin läheb kehtiv Tos.kardinaalselt lahku oma eelkäijast, sest viimanes.o.1923.a.Tosk.nõustus ülesandmisega sedamööda, kuidas esemed läksid müügile, menetluse seisundilt moodustab esitatud uuendus kahtlematult töhusa hõlbustuse, kas või tolliasutiste niikuinii vähearvuliste ja ülesannetega koormatud koosseisude aja ökonoomilises kokkuhoius ja töö otstarbekas korraldamises, kuigi im- ja eksporditajalt see nõuab tollitariifi üksikasjalist tundmist ja kauba mөөdete piinlikku teadmist, vastasel korral riskeeritakse sattumisega 3-e %-lise lisatolli alla.(Eksimine lubatud 5. %-l määral) Needki raskused ei evi praktiliselt suurt tähtsust, sest enamik kaupu im- ja eksporditakse kogenenud ja tollitariifis kompetentsete elukutseliste spetitsiooniärade kaudu.Tos.§124.

esijärjekorras kindlustama riigi huve maksukohustusvähendamiseks korra aktiivse adressaadina⁽¹⁰⁴⁾. tehnilised soodustused fiskaalse interessi rahuldamiseks ületavad kahtlematult esitatud raskused, seda enam, et, nagu nägime, mõnigi neist on praksises kergesti ületatav.

Nagu nägime moodustavad maksukohustuslasilt saadavad teatiseid lähtealuse tuvastusmenetluse käigus⁽¹⁰⁵⁾. On seejuures loogiliselt täiesti konsekvantne järeldus tuvastusmenetluses kehtivast kirjalikkuse printsiibist nõuda seda kirjalikkust ka maksukohuslase poolt esitatavais lähteandmes. Erandlikku ilmet kannavad lähteandmed reisijatega kaasas olevate esemete revideerimisel - et Tos-e koostamisel oli üheks kandvamaks juhtlauseks lihtsustada piirliiklemist ja vältida asjatuid tolliformaliteete, siis sama lihtsuse tarve ei luba nõuda tavalise reisija mõningate pisiesemete kohta erilist spetsifitseeritud dokumentaalset loendit, see oleks ilmses vastuolus seatud sihiga, viimast asendab lihtne suuline ülesanne⁽¹⁰⁶⁾. Revideerimine ise algab siin konkreetse ettepanekuga näidata ette kõik ka tollita läbilastavad esemed⁽¹⁰⁷⁾. Oeldu kehtib ka postisaadetiste kohta⁽¹⁰⁸⁾. Kõigil muil korral normaalseks kohuslase poolt esitatavaks tuvastusmenetluse lähteandmeks on nn. ü l e s a n d e k i r i - väljendust "normaalseks" kasutasin teadvalt, sellega ei seotud meile revideerimist eran-

104.) et sama sihti taotletakse ka kaubakasutaja poolt esitatavate teadete sisulise määranguga, nahtub Tos-e seletuskirjast... faktuur või spetsifikatsioon esitatakse õieti revideerimise kergendamiseks."

105.) V.Lang, op.cit.lhk.399.

106.) §280. Muide kohtame samasisulise väljendi revideerimist käsitlevas osas § 127-s.

107.) § 279.

108.) § 258.vt.seletuskiri lhk.65."kaesoleva seadustiku järgi postideklaratsioon ei oma spetsifikatsiooni iseloomu.

ditult ülesandekirjaga, sest tollimenetlus tunneb muidki viise. Nimeit ülesandekirja mitteesitamisel kolme kuu kestusel arvates esemete lattu vastuvõtmisest "kaubaesemed võetakse revideerimisele" esemete lattu vastuvõtmise dokumendist vajjavõtte jargi⁽¹⁰⁹⁾. Viimane kujutab endast tolliasutuse poolt koostatud lihtsat esemete loendit nende hoiule võtul - siin vastava üriku seos kohuslasega õieti katkeb ja ühtlasi sellega langeb ara lahteandmete põhituum. Neil juhtumel kaubakasutaja Tos-e § 132. maarangul kohustub andma eriteadaandega andmed kaubasaaja, esemete paritoolu ja hinna kohta. Voimalus kasutada lahteandmeina suulist nendingut ka moningate "kaubaesemete" suhtes reserveerib Tos. vaid tolliinspektori konkreetisel loal⁽¹¹⁰⁾. kuid sissevaljaveost huvitatu poolt esitatavad tuvastusandmed ei piirdu ainult ülesandekirjaga, vaid sellele lisandub veel nn. faktuur või spetsirikatsioon. Viimasid Tos. seob vaid ülesandekirjaga s.t. esitatakse ainult esemete kohta, mida võetakse revideerimisele ülesandekirja põhjal. Tos-e nõuet ja selle nõudega seostuvaid raskusi kaubakasutajale, et viimases s.o. faktuuris või spetsifikatsioonis olgu eriti tähendatud " esemete brutokaal, peale selle kaal, arv või moot, sedamööda, kuidas esemed tollitakse" oleme juba maininud, mis aga esitamata jäi ja milline rekvisiit kahtlemata annab kindlama alustoe nende sisulisele õigsusele on tingimus nende koostamise kohta esemete valmistaja või müüja poolt⁽¹¹¹⁾. järjelikult välismaised importijad kohustuvad

109.) § 126 2.lõige.

110.) § 127-2.lõige.

111.) § 130-p.1.

samavõrdseks meie tollitariifi üksikasjaliseks teadmiseks. Et faktuuri või spetsifikatsiooni hankimine kaupakasutajale teinekord võib osutuda võimatuks, siis Tos.lahtudes vastutuleku püüdest on võimaldanud neid asendada kaupakasutaja poolt allakirjutatud eriteadaandega - viimase töölevastavust tagades kriminaal korras vastutuselevõtu ahvardusega⁽¹¹²⁾.

Võime lisada, et olenevalt konossementis kasutatud markimisviisist terve kaupapartii või selle üksikosade kohta koostatud ülesandekiri⁽¹¹³⁾ esitatakse tolliasutisele kas isiklikult või lähetatakse postiga. Ühtlasi võime öeldu põhjal järeldada nn. obligatoorse deklareerimiskohustuse kehtivust ka tollimentluses⁽¹¹⁴⁾. Oma välisvormilt kõik kohuslasilt saadavad teatised kujutavad endast Maksude Talituse direktori poolt Tos-e § 15. volitusel kehtestatud kujus koostatud nn. teatisformulaarena esitatavaid ürikuid⁽¹¹⁵⁾, kuigi sama §-i säte "väljapool vorminõudeid esitatud tea-

112.) § 131.

113.) § 128.

114.) Vt. V. Lang, op.cit.lhk.395. "Kuigi obligatoorne deklareerimiskohustus asetab küllalt raske koormise maksukohustuslase õlgadele, siiski tuleb tema rakendust kooskõlas maksukohustuslase andmete primaadi printsiibiga lugeda suurimaks tagatiseks maksukohustuslase interessi õiglasele kaitsemisele maksustamismenetluses.

115.) ib.lhk.398. "Teatisformulaaride sisseseadmine on tingitud praktilisuse printsiibist - ühelt poolt väldib lünklikkuse ja teiselt poolt on aga ametiasutisel kindlavormilisi teatise hõlpsam käsitleda menetluse vältel".

daandeid ei ole tolliasutus kohustatud vastu võtma" tähendab võimalust aktsepteerida ka vormipäratuid, ometi esimeste praktilised soodustused sunnivad hülgamma nõuetele mittevastavaid ja teevad vormipärase esitamise kohustuse reegliks.

§ 7. R e v i d e e r i m i n e .

Kuid maksukohustusvahekorra kodanikku koormav iseloom ei luba piirduda ainult kohustusadressaadi ühekülgsete teadetega maksustamisaluste määrangul, vaid viimaste tugev subjektiivne kallak nõuab nende töölevastavuse kontrollimist eriliste täiend- enk kontrollandmete kaudu - enamike maksusuhete juures maksuasutus kasutab nn. kaavituskohuslaste abi viimaselt kontrollivate teadete nõutamise, et tollimaksu puhul tema eripärasest tingituna puuduvad sääraseid, küll kohustusvahekorra eemalseisjad, kuid tema sisulisest ulatusest teadete andmise võimalised ja usaldatavad nn. kolmandad isikud, siis langeb nimetatud kontrolli teostamine oma täie koormatusega tolliasutisile, viimase funktsiooniga seotud ülesannete täitmisele suundubki revideerimine, mille selgitamine ongi meie teine ülesanne tuvastusmenetluse käsitlemisel. Selle kontrolli teostamise teeb tarvilikuks ka tuvastusmenetluses kehtiv u u r i m i s p r i n t s i i p . Teatavasti MKS, mille normistik on rakendatav pea kõigi maksukohustussuhete suhtes kuivõrra viimased ei sisalda erieeskirju, nõuab konkreetse maksukohustuse sisustamiseks üldreeglina ja seda kahtlematult ka käesoleval korral, kate -

gooriliselt "kogutud andmeid"^{(116.}, kui veel lisada toodule sama normistiku § 54.nöue andmete "küllalduse" kohta^{(117.}, siis on loogiliselt ainuvõimalik konsekvents tunnistada uurimisprintsipi, mis tugineb põhimõttele, "et maksuinspektor pole kohustatud piirduma maksukohustuslaste poolt esitatud andmete, teatiste ning toenditega, vaid on oigustatud ja isegi kohustatud hankima endapoolseid"^{(118.} maksuasjus vastavale ametkonnale vankumatuks teotsemisjuniseks, sest andmete küllaldust suudetakse tagada neid ka omapoolseid hankides - maksukohuslase andmed tugeva subjektiivse kallaku tõttu on enamalt jaolt ühekulgsed.

Revideerimine tollindusoiguses esildub koigil maksustamisjuhtumel - järjelikult tuvastusmenetluse üks printsiipe, nimelt v a h e n d i t u s, mis seisneb asjaolus, et "maksuinspektor peab tuvastusmenetluse valtel isiklikult tutvuma vajaliku materjaliga..."⁽¹¹⁹ rakendub eranditult alati vastava ametkonna teotsemises, valjaarvatud muidugi monin- gad soodustatud korras labilaske erijuntumid. Revideerimise sunduslikkus ilmneb kas või kaudselt § 173-st "tolli -

116.) MKS § 60. Ainult erandlikult n.o.hadaabinouna lubades kasutada maksu maaramiseks oiglast hindamist seostunult asjakohase vordlusega samalaadseis asjus kogutud andmetega. Viimane variant tollindusoiguses on telesti rakendamatu, sest maksustamisobjektide konkreetne iseloom nouab samme sisustamiseks otseseid andmeid, sin pole saarast ebamaarasust nagu nt.tulumaksu alal vabakutselise aastatulu.

117.) J.Vaabel, op.cit.lnk.145. "Andmete küllaldus avaldub selles, et need konstateeriks vastuvaidlematult ja purgivalt maksukohustust tingivate asjaolude esiletuleku ja selgitaksid maksustamisalused, "

118.) V.Lang, op.cit.lnk.391.

119.) 10.lnk.392.

asutis võib määrata kindlaks tollisumma umbkaudselt, määra-
kraami üksikasjaliselt revideerimata" - siit ainuvõimalik
tõmme - revideerimine üldreeglina obligatoorne igast olmas-
tiku esiletulekust tingitud maksustamisjuhtumi tuvastamiseks,
poleks tarvis expressis verbis erivolitust selle arajaami-
seks, kui tolliasutisel oleks võimaldatud teha seda omal
naengul.

Edasi peatume revideerimise teostamise juures. Ot -
sustamise ja valiku selle üle, kuidas toimub revideerimine
jatab Tos. taieasti revideeriva ametniku suva ja subjektiiv-
sete kaalutluste sisustada - on ilmselt endastmoistetav as-
jaolu, et vastavalt haldusõiguse üldpõhimõtetele see ei to-
hiks kujuneda kodaniku huve hüljates riskaalse interessi
maksimaalsete suunitluste rahulduse taotluseks, kuigi ka vii-
masele tuleb omistada märgatavat tähelepanu - riik ei nõua
endale mitte võimalikult suuremat ülekannet, vaid ainult se-
da objektiivset ja tööle vastavat, mis seadusest järgneb
vastavale maksustamisjuhtumile - riik on tuvastusmenetluse
suhiks sättinud materjaalse töölevastavuse st. "võimalikult
täpsalt tabada esile tulnud maksukohustuse ekstensiooni"¹²⁰.
Samas mõttes tuleb kahtlematult mõista ka § 139.1. lõike
väljendust "vastutab (st. revideerija) üksinda revideerimis-
andmete töölikkuse eest" - tõlgendus, et vastutab materjaal-
se töölevastavuse eest, saab juriidilise loogika nõuete raa-
mes olla ainuvõimalik.

säte, et "esemete tariifilise alluvuse ja hulga teeb
revideerija kindlaks sel teel, mis tema arvamise järgi igal

120.) V. Lang, op.cit.lhk.392. vrd.J, Vaabel, op.cit.lhk.
143. "maksu määramise otstarbel andmete hankimisel...
(millele suundubki revideerimine) objektiivselt õige
maksustamisaluse arvutamist võimaldavate andmete koon-
-damine.

üksikul juhul on kõige kohasem" - suunab teotsemise Administratiivmenetluse seaduses sätitud avalike teenistujate suhtes kehtivale menetluse otstarbekuse nõudele st. revideeriv ametnik on kohustatud maksukohustuse materjaalse sisu määritlemist võimaldavaid aluseid fikseerima võimalikult lihtsalt, kiirelt ning ökonoomselt^{(121).}

Maksustamisalus ei mahuks nagu hästi käesolevasse formaalsesse töösse oma materjaalõigusliku päritolu tõttu, kuid tema kästlemist õigustab asjaolu, et revideerimine suundubki maksustamisaluse konkreetsele määratlusele. Maksustamisalusena mõistame teatavasti alust, "mille põhjal toimub maksusumma arvutamine - maksustamisalus võib olla määratud kindla asjaoluna, mille määramiseks pole enam vaja erilisi operatsioone. Nii näit. on maksustamisaluseks tollimaksude alal brutokaal või esemete arv."^{(122).} Sellega olemegi esitlenud nende asjaolude kogumi, millele fikseerimine on tuvastusmenetluse essentsiaalseks ülesandeks. Toodud elementide täpsustamine, mis eeldavad küll teatavat vilumust ja tarvilikku ametalalist kogemust, ometi sea suuri nõudeid vastavalle ametnikele - kujutades endast valdavas osas puht mehaanilisi teotsemisi. Põrgatakse aga kokku seevõrra komplitseeritud esemetega või eriomadusliste ainete-ga, mille täppis tuvastamine nõuab valjult erioskusi ja teadmisi, siis võimaldab Tos. ekspertiisi kasutamist, kuid ainult tolliametnike initsiatiivil. Seega tuvastusmenetluse osa-

121.) et viimane nõue tähistab kokkuhoiu vajadust ka kohustatu suhtes nähtub § 143. mis küll võimaldab ekspertiisi kasutamist, kuid sellega seostuvaist kuludest vabastab kaubakäsitaja, kui viimase poolt esitatud andmed ühtuvad ekspertiisi tulemustega - seega eripurimisele saatmine peab toimuma teatava ettevaatusega, et mitte tarbetuid kulutisi tuua riigile.

122.) J. Vaabel, op. cit. lhk. 51.

tähtsus tollindusõiguses ,piirdudes tollitavate ainete ja artiklite esemeliste omaduste ning tollimiseks vajalike möödete fikseerimisega, on võrdlemisi tagasihoidlik.

Eritleme kinnist ja avalikku menetlust olenevalt sellest, kas asjaosalistele on võimaldatud juurdepääs, õigemini osavõtt asjust, mis puutub nende huvisfääri või toimub see nendeta vaid vastavate ametisikute osavõtul. Mis puutub nüüd tollimenetlusse ja just revideerimise osas, siis kohuslase interessi kaitse ei luba menetlust jätta suletuks huvitatuile, õiguskaitse ei saa piirduda kaitsetaotlusega ainult valde- või kaebekorras s.o. siis, kui kodaniku materjaalne kohustus on pädeva organi poolt leidnud esialgset sisustamist, vaid huvide kaitse taotlus tingib asjaosalise osavõttu juba maksukohustuse esialgsel sisustamisel, et edaspidiseks vältida võimalikke eksimusi ja eapõigsust. Selle isikliku osavõtu ehk nn. parteiavalikkuse⁽¹²³⁾ tolli alal teeb paratamatuks erilaadne kohustuse realiseerimise ja õiguskaitse kord, mis seisneb asjaolus, et üldreeglina asjade väljumine tollikorraldusest võib toimuda vaid pärast tollimaksude ja -tasude oien⁽¹²⁴⁾damist - on aga esemed võetud välja, siis on hüljatud võimalus esitada vaield "esemete tariifilise alluvuse ja kaalu kohta"⁽¹²⁵⁾ seega maksukohustusvahekorra olulisemate, tema materjaalset sisu kirjeldavate momentide kohta - siis on täiesti loogiline võimaldada huvitatu, normaalselt nn. kaubakäsutaja osavõttu revideerimisest, et mitte pool teadmatuses asjade tolli-

123.) V.Lang, op.cit.lhk.393.

124.) § 196.

125.) MKS § 65-3.lõige.

korraldusest väljavõtmisega kaotada õiguskaitse võimalust. Ülalesitatud nõudeid silmas pidades Tos. võimaldab kauba - kasutaja osavõttu revideerimisest, et tegemist on suvalise õigusega st. õigusega, millest võidakse ka loobuda, siis on täiesti endastmõistetav, et tema mitteilmumine ei seista menetlust⁽¹²⁶⁾. Vastand võimaldu looks talleliku vastuoksuse ja tähendaks lubamatut loobumist juriidilise loogika nõuetest. Väarib lisandamist, et osavõtt ei piirdu ainult n.õ. passiivse paaltvaatamisena, vaid nõuab temalt vastuoksa tarbekorral teatavat aktiviteeti, sest ta on "kohustatud täitma kõiki revideeriija põhjendatud nõudeid, mille eesmärgiks on esemete omaduse ja hulga kindlaks tegemine⁽¹²⁷⁾. seega peab kaubakasutaja koguni abistama objektiivsete maksustamisaluste fikseerimist. Postisaadetiste revideerimisest osavõtt vajab seks eriteadaannet. Väarib lisandamist, et õigustatu osavõttu ollakse sunnitud võimaldama igal juhtumil - alusetu hülgamine on oluliseks veaks menetluskorras.

Ei ole siinjuures üleaarune peatuda veidi revideerimise aja ja koha küsimuse juures, sest nendegi maaratlusega taotletavad efektid on rakendatud menetluse teenistusse, kuigi viimaste valdav kindlustamise tendents nõudleks nende ka-sitlemist vast enam eelmenetluses. Enamik veetavaid esemeid revideritakse endastmõistetavalt tollivalvele alluvais ladudes⁽¹²⁸⁾, siinjuures menetluse huvides on võimaldatud ka esemete ümberpaigutamine mujale ladudest, kus revideerimi-

126.) § 136-2.lõige. Muide kentiv Tos. on siin teinud menetluse huvides olulise uuenduse võrreldes eelkäijaga, kus huvitatu mitteilmumine lükkas edasi revideerimise, mis asjatult raskendas menetlust ja kuhjas tööd.

127.) § 138-2.lõige.

128.) § 137. Erandina otse veoabinõul ja nimelt rongil esemed, "mille väljalaadimine on raske ja mida võib va-gunites revideerida. § 68.

ne võib olla raskendatud puuduliku valgustuse, ruumide või esemete eriomaduste tõttu⁽¹²⁹⁾. Postisaadetised revideeritakse normaalselt postiasutuses, siinjuures tolliinspektoril on õigus nõuda saadetise toomist tolliasutisse nende erioamaduste tuvastamiseks vajalikel juhtumel viimase laboratooriumes⁽¹³⁰⁾. Revideerimine raudteeliiklusel otse vagnis või seks otstarbeks reserveeritud eriruumes⁽¹³¹⁾. Ajaliselt revideerimine ei sisalda erilisi määranguid, teatud korral tingituna sellase liikluse eriseloomust revideerimise teostamine ühtub peaaegu piiriületamise faktiga, niisuguse raudteeveol reisijaga kaasasolevate esemete suhtes.⁽¹³²⁾

IV. M U I D M E N E T L U S F A A S E .

§ 8. O t s u s t u s m e n e t l u s .

Tuvastusmenetluses hankitud maksusamme sisustamiseks valiklikke küllaldasi ja objektiivseid andmeid, asub tolliametnik revideerimise teise ülesande teostamisele st. konkreetse kohustuse täpsustamisele nn. o t s u s t u s m e n e t l u s e s. Siinjuures otsustamisel, mis antud korral seisneb seisukoha langetamises, millise tariifile just allutada konkreetse olmastikuga esildunud maksustamisobjekt, on vastav ametiinstants üldpõhimõtteliselt v a b a s. o. "otsustab oma sisetunde ja juriidilise maailmavaate alusel, silmas pi-

129.) § 137.

130.) § 251.

131.) § 64.

132.) § 1b.

dades, et tehtav otsus põhineks kehtival õigusel ja kogu juriidilise ning faktilise olustiku tuvastusel⁽¹³³⁾. Kuid mainime kohe nagu vastu äsjaöeldule, et kõnelda tolli alal otsustusmenetluses otsustaja "juriidilisest maailmavaatest" ja "otsustamisevabadusest" ei luba tollitariifi äärmuseni konkretseeritud sisustik. Kuigi § 139-2. lõige näiliselt annab ulatuslikuma välja revideerija isiklikule näengule volitades teda määrata tariifis mainimata esemeid "lähemate paragrahvide alla vastavalt tariifi mõttele", siin esineb küll tugev vihje teleoloogilisele tõlgendusele, kuid pikema on selge, et mainitud vihje ei tähenda ametirevideeriva ametniku otsustamisvabadusest lähtuvat omavoli õigustamist - nõue "püüda tabada asjaolustiku otsese tajumisega taotletavat materjaalset tõe" on siin veel kategoorilisem, sest "tariifi mõtte" konkreetsest sisustamisest sõltub otseselt kodaniku koormava materjaalse kohustuse ulatus. Normi olemasolu õiguspoliitiliselt täiesti õigustatud - § püüab katta võimalikke tollitariifi lünke.⁽¹³⁴⁾ Seega "ot-

133.) A.T. Kliimann, Haldusprotsess, lhk. 291.

134.) Pidagem meeles, et ükski, ka kõige viimistletum normiandlus ei suuda olla purgiv - kõiki konkreetseid juhtumeid endasse haarav ja seepärast kasuistlikkude normide juures, mida tollitariif kahtlemata on, on paratamatu mõningate üldiseloomuga sätete püstitamine, millega luuakse võimalus ka sarnaste juhtumite hõlmamiseks seaduse korraldavas ja mõjuvõimuses, mis sisuliselt võrduvad jäägita normide poolt haaratuiga - maksustamise alal välditakse sel teel kodaniku eraellu valusamini löikav maksustamise ebaühtlus.

sustamise aluse moodustab kogu faktiline olustik sel kujul nagu see esineb otsuse langetamise momendil" (135). See on otsustusmentluse ainsaks kriteeriumiks revidendile - ka TOS-e lüplikkuse vältimiseks tingitud volitusjuhtumil "määrata lähemate paragrahvide alla vastavalt tariifi mõttele" (136). Määritletud sel viisil faktilisel olustikul otseselt tugineva tariifi edasised teotsemised ja nimelt:otsuse tuletamine ja formuleerimine ei esita olulisi raskusi, olles vaid puht matemaatiliseks tehinguks, kus tuvastusmenetluses fikseeritud maksustamisaluse ühikut korrutades otsustusmenetluses ilmnenud vastava tariifi maksumääraga saame ülekandeks kohusliku maksusamme resp, maksusumma.

Maksukohustusvahekorra kodanikku koormav toime nõudleb karmilt konkreetse maksukohustuse sisustamist sellekohases esiteks endastmõistetavalt kirjalikus ja teiseks võrdlemisi valjult vormipärasest korraldisest, mille sooritlus oligi otsustusmenetluse lõppsihiks ja eesmärgiks. Otsustusmenetluse akt, kus ülekandekohuslik maksusamme leiab oma lõpliku väjenduse, kannab tollialal nn. revideerimisakti nime. (137). Revideerimisakt koostatakse otse revideerimise juures ja sellele kirjutab alla pääle revideeriva ametniku oma osavõtuõigust kasutanud kaubakäsutaja - allakirjutamisega loetakse kohustusvahekorrad tekkinuks, Revideerimisakt peale oma olulise sisuosise, milleks, nagu nägime, oli konkreetse maksukohustuse fikseerimine, sisaldab "...ka esemete väljalask-

135.) A.T.Kliimann, op.cit.lhk.297.

136.) J.Vaabel, op.cit.lhk.160. "menetlus...on arendatud säärasel, et menetlusest kõrvaldada võimalikkuse piires subjektiivse kaalutluse võimalusi.

137.) §147.

mise tingimused"^{(138.}, kuid viimased ei oma kästitatava osa seisundilt mingit relevantsust, kandes ühelt poolt hoolitollimaksu tõeliseks laekumiseks ja teisalt evides eelmenetluses haaratud kindlustamise tendentsi.-

§ 9. Teistmismenetlus.

Kujutab erandlikku menetlusfaasi. Käsitatava alamentluse mõiste ja sisustik ilmneb tsitaadist: "Seadusjõusse kasvanud otsused tulevad kohe sooritamisele. Ent sellest hooli on neid võimalik erakordsete asjaolude ilmnemisel võtta veelkordsele otsustamisele ja tühistamisele."^{(139.} Teistmise eelduseks on teatavate erakorraliste asjaolude ilmne mine, mida tavalise hoole juures asja esmakordsel arutamisel ja otsustamisel ei saadud teada ega ette näha. Maksusõiguslikus sfääris teistmine on väljendunud MKS-s, mis sisuliselt midagi uut eel tsitaadina toodud mõistete juure ei liisa, andes oma neijandas osas vaid nende "erakorsete asjaolude" lähema konkretiseeringu. Saaraseiks teistmist võimaldavaiks ajendeiks on MKS § 99. jargi: 1. Juued asjaolud kasutamine korvaldatud maksukohuslasele, kes "hariliku hoolle juures oleks voinud segitada need asjaolud ka esialgseil maksustamistoimetusel" voi "selgunud teadetest ja toendustest, ..mis ta jättis esitamata"^{(140.} 2.) ilmneb otsuse aluseks oleva dokumendi, teate voi muu tõendi ebaõigsus, ja 3.) maksukohuslase teadmatusest tema osavotuta toimunud

138.) § 148.

139.) A.T.Kliimann, op, cit, lnh. 309

140.) MKS § 101.

maksustamistoimetuse. Teistmine ise vajab õigustatu innitsi-
atiivi sellekohase palve lahetamisega pädevale instantsile
"asutuse kaudu, kelle otsuse ümberotsustamist palutakse" (141.
Ajaliselt tollimaksu teistmise palve esitamise tähtaeg on
lühem võrrelduna teiste maksukohustussuhetega ja nimelt
kolm aastat. Nii laheneks küsimus MKS-e järgi, kuid "kontroll-
revideerimine asendab tolli alal maksuasjade ümberotsusta-
mise nagu see on ettenähtud MKS.IV.osas. Tollimaksude mää-
ramise ümberotsustamine MKS. ettenähtud teel oleks liiga
veniv ja takistaks kaubandust." (142. Kontrollrevideerimine,
mis võib toimuda kuni esemete tollikorraldusest väljalask-
miseni, suundub selgitamisele "kas esemed vastavad revidee-
rimisandmeile..." (143.

Selgitanud sel viisil neid peamisi menetlusosi, kus ras-
kuspunkt kandub just tollifunktsioone täitvale ametkonnale,
ei ole üleaarune linnu-lennuline vaade selle ametkonna or-
ganitsatsioonilisele küljele. Väärrib mainimist, et kõiki eel-
mainitud teotsemisi sooritatakse üksikute tolliinspektori-
te vahel jaotatult nn. tollivalvepiirkondadena - on täiesti
endastmõistetav, et neis piirkonnas tollihuvidega seostuvaid
korraldusi teevad ainult tolli- ja Maksude Talituse direk-
tori poolt volitatud ametnikud. Abistava funktsiooniga lisan-
duvad politsei- ja piirivalvevõimud, teatavalt korraldajate järel-
valvele suunduv teotsemine lasub eriorganina ka rannavane-
mal. Viimaseks õigustav MKS § 6. säte "on mõeldud ainult pii-

141.) MKS § 103.

142.) seletuskiri, lnhk. 60.

143.) § 156.

riäärse liiklemise hõlbustamiseks" ja see "kord ei tohi muu-
tuda üldiseks". (144.

§ 10. S o o r i t l u s m e n e t l u s .

Nagu juba terminoloogilisest väljendist nähtub seisneb
käsitatav menetluse faas kohustatud samme sooritamises ja
et " maksundusõiguse põhisihiks on eraomanduses olevate
tulu- ja varandusosade rahalise ekvivalendi ülekandmine
riiklikule valdamisele. (145; siis sooritlus olelebki just
selle " eraomandusliku tulu- ja varandusosa rahalise ekvi-
valendi" ülekandmises, mis käibes kannab tasumise nime.

On nüüd otsustusmenetluse tulemusena saabunud vastav kor-
raldis, siis tehakse see teatavaks kättamise teel. Eelesita-
tus nägime, et maksustamiskorraldis tollindusõiguses kandis
revideerimisakti nime, järgnevas esitamegi mõnerealise kä-
sitluse sellest, mil teel toimub revideerimisakti teatamine,
tarbekorral kättamine kohustusadressaadile konkreetsel mak-
sustamisjuhtumil - küsimus omab võrdlemisi olulist tähen-
dust, sest "akt loetakse kehtivaks ainult kätteandmise, kuu-
lutamise või teatamisega" (146, järjekult ka mingisugusest
sooritlusest ei saa enne olla juttu. Küsimus omab kolm va-
rianti: Esimene, mis tavalisem seisneb selles, et revideeri-
misest oma osavõtu õigust kasutanud kaubakäsutajale esi-
tatakse revideerimisakt allakirjutamiseks (147, mis momendiga
loetakse korraldis kuulutatuks, sama efekti võib selleko-

144.) V. Jögi, Maksustamiskorralduse seadus... Riigikogu
üldkomisjoni seletuskiri... lhk. 59.

145.) J. Vaabel, op. cit. lhk. 143.

146.) ib. lhk. 161.

147.) § 150.

hane märkus revideerimisakti kaubakäsutaja allakirjutamisest keeldumisel^{(148.} Ei ole aga kaubakäsutaja oma isikliku osavõtuõigust kasutanud, kuid revideerimine toimus tema poolt esitatud dokumentide alusel s.o. ta oli teadlik^{et} teisel päeval pärast ülesandekirja esitamist on kaup revideeritud ja selle kohta võib saada andmeid tolliasutisest^{(149.} langeb erilise teate väljasaatmine samuti ära. "Erand tehakse neil juhtudel, kui revideerimine toimus esemete lattu vastuvõtmise dokumendist väljavõtte järgi. Neil juhtudel kaubakäsutaja ei tea, et tema esemed juba revideeritud ja sellepärast saadetakse temale eriline teade^{(150.} mil juhul "Revideerimisandmed loetakse kaubakäsutajale kuulutatuks, l.) Revideerimise tulemustest teate väljasaatmisele järgneval päeval...^{(151.}

Väärrib mainimist, et sooritlus tollimaksu kohustusvahetuse korral ei sea erilist keerukust ja siin enamikel juhtumel kohustus resp. maksusumma tõeline ülekandmine on peaaegu täiesti tähtsusetu kohustuse realiseerimise erilaadsete tingimuste tõttu.^{(152.} Siin tõeline maksukohustus, kellele kandub lõplikult maksusumma, ei esildu sageli üldse mitte jäädes tolliasutisele varjatuks, kuna nominaalselt realiseerib summe erivahetalitajana nn. kaubakäsutaja, kes tõeliselt osutub

148.) § 150.

149.) Seletuskiri, lhk, 60.

150.) ib.

151.) § 161.

EX LIB. univ. Tart.

152.) mis, nagu allpool näeme, sarnaneb kehtivast maksusõigusest pärandi- ja kingimaksule, kus küsimus laheneb enam-vähem analoogselt.

vaid kohustusvahekorras kõrvalseisjaks.⁽¹⁵³⁾ Kohustatu ma-
janduslikkude ressurside piinlik otsimine tasumisest loo-
bumisel ja kartus, et riik võiks jääda ilma oma seadusjärg-
sest nõudeõigusest ei saa üldse tõusetuda - siin on alati
olemas eriline majanduslik substraat⁽¹⁵⁴⁾ ja nimelt tolli-
asutuse valduses olevad esemed, sest viimaste väljamine tol-
likorraldusest võib toimuda ainult tollimaksuttasumise eel-
dusel⁽¹⁵⁵⁾. Mis puutub nüüd üldse tasumisse, siis ei esita
see suuremaid erinevusi võrrelduna teiste maksukohustusva-
hekordade realiseerimisega - siingi samme sooritlus toimub
normaalselt vastava summa kandmisega Eesti rahas otseselt
riigituludesse⁽¹⁵⁶⁾. Erivariandiks oleks võimalus kohustus-
summa kandmiseks tolliasutise deposiiti, millist moodust
võidakse kasutada kolmel seaduses selgelt loetletud juhul;
1.) Alaliselt välismaalt kaubaesemeid saavaile isikuile,⁽¹⁵⁷⁾
2.) vaide esitamisel esialgse korraldisega määratud kohus-

153.) vrd. J. Vaabel, op.cit. lhk. 158. "tollimaksu puhul võib maksuolmastik maksustamisjuhtumi konkretiseerimisel eel-
listatud seisukohta maksukohuslane võib siin olla muutuv.
Maksukohuslaseks osutub see, kes on kaubakasutajaks. Kes
see on, ei sejgu lõplikult maksuolmastiku esiletulekuga,
vaid selle isik võib hiljemini muutuda kokkuleppel. Maksu-
nõude täitmine võib toimuda seejures ka maksukohuslaselt
mööda minnes tollikorralduses olevate esemete arvel, kui
maksukohuslane ei täida kohustust õigeaegselt. Vt. ka
Seletuskiri lhk. 57. "Kaubakasutaja tihti ei ole esemete
omanikuks ega ka esemete valdajaks. Kaubakasutaja on isik,
kellel on õigus tolliasutises teha korraldusi esemete koh-
ta.

154.) milleks pärandi-jakingimaksu puhul on pärand-kingi -
155.) § 196. erand sama §-i 3. lõige. -vara.

156.) § 194. majandusminister võib lubada tasumist ka
muis vaartustes.

157.) § 195. Esemale määratud maksud kantakse järjest
mana deposiiti makstud summadest.

tussumat^{(158.} ja 3.) erandlikult võib tolliinspektor lubada ka muil korral majandusministri poolt kehtestatud juhiste järgi^{(159.}

Erandlikuks on ka § 199-as sätitu, mis majandusministrile omistab õiguse kokkuleppel teedeministriga kehtestada üldaktina "eriline kord tollimaksude tasumiseks nende esemetest, kus Raudteevalitsus kui veoettevõtja täidab tollitoiminguid ja võtab välja esemed tollikorraldusest.^{(160.} Tolliasutis väljastab esemed tollikorraldusest maksude tasumiseks lisandades tollikviitungi väljaandmiseks kaubasaajale. Raudteevalitsus andes esemed nõuab sisse revideerimisakti teisikus ette nähtud maksud, kandes viimased järgneval kuul Eesti Panka tolliasutuse arvele, teatades sellest tolliasutisele.-

§ 11. L ö p p m ä r k m e i d .

Olles sel viisil püüdnud selgitada kehtivat maksustamismenetlust tollindusõiguses s.o. seda korda ehk "õigusi ja kohuseid ning teotsemisi, mil teel ja milliste vahenditega toimub tollimaksu, kaasnähtena ka muude tolliasutiste poolt võetavate maksude ja tasude kindeldamine, jääb teha vaid mõningaid konspektiivseid üldtõmbeid eelesitatust. Pikemata võib väita, et kehtiv Tos. on oma menetluse küllaltki otstar-

158.) § 11.

159.) ib. Majandusministri juhised, RT-1936, 101, 819.

160.) sama juhiste §§-id 17 - 24.

bekalt ja ühelt poolt nii riigi kui ka kodaniku õigushü-
vesid silmaspidavalt sättinud, nagu seda taotlebki õiglane
kultuurriigi õigusriiklikesse raamesse ainusobiv maksusta-
mine ja teiselt poolt küllaldaselt riigi kui maksukohus -
tusvahekorra aktiivadressaadi seadusjärgseid õigusi. Juba
kehtiva Tos-e eeskäija, Riigikogu poolt 1923. a. kehtestatud
tolliseadustik võrrelduna teisi riigimakse korraldavate
seadustega esines seadustehniliselt võrdlemisi küpsena,
tervikliku ilmega ja süsteemilt ajakohasena, kuid temagi
ühelt poolt vananes uute nõuete ja arusaamiste esildumisel
- teiselt poolt tegi aga tema muutmise paratamatuks üldise,
formaalõigust sisaldava MKS-e kehtestamine ja seoses selle-
ga maksuaparatuuri otstarbekas reform. MKS. § 162. säte, et see
seadus maksab riigi heaks võetavate maksude ja lõivude suh-
tes, kui võrd üksikud maksu- ja lõivuseadused ei tee sellest
erandit - leidis esialgu lahenduse, mis võimalda vaid MKS.
normide osalist kehtestamist. "Uue seaduse koostamisel püü-
ti seevastu ära kasutada MKS. eeskirju, kui see aga võima-
lik oli, silmas pidades tollimaksude määramise ja võtmise
erinevust otse- ja aktsiisimaksudest" ^{(161.} Teiselt poolt,
nagu juba mainisin Tosk. sisaldas juba valmimisel n.ö. eos
mõningaid puudusi - loota riigiõiguslikus mõttes kogemus-
teta parlamendilt, kel oli vaid kasutada ex Vene keisriri-
gi seadusi, paremat ei võigi. Kehtiva tolliseaduse väärtust
ei vähenda ka parlamentliku kontrolli puudumine tema koos-
tamisest ^{(162.}, sest tema septsejaks olid eeskätt isikud, kel-

161.) Seletuskiri, lhk. 70.

162.) Tolliseaduse puhul, mis koosneb valdavas osas for-
maalseist normest, millede toime kodanikule pole seevõr-
ra hävitav, polegi parlamentlik kontroll nõuetav. Küll
aga vajab parlamendi osavõttu tollitariif, mille määra-
dest sõltuv materjaalse kohustuse efekt on otsene.

le esmaseks, igapäevaseks ülesandeks oli päev-päeva kõrval rakendamisel ilmnevaid puudusi täheldada - ja neid ronkeid kogemusi ei jäetud kasutamata. Kõigepäält täiesti tuleb ter- vitada Tos-e tendentsi lihtsustada menetlust viimse või- maluseni - nii on see nt. laeva sisse- ja väljasõiduga. Et siht menetlust äärmuseni lihtsustada, kõrvaldada tarbetuid tolliformaliteete läbis seadust kogu selle ulatuses, siis märkame sama tendentsi ka veovahendeilt nõutavais dokumen- des; kui 1923. a. Tosk. nõudis sissesõitvalt laevalt erilise nn. kapteni deklaratsiooni esitamist, mille sisuosiste ku- jundamisel ei taotletud sugugi kokkuhoidu, vaid vastuoksa andmete koormatus ühelt poolt nõudis juba koostamiseks sõ- na otseses mõttes tõsist tööd, teiselt poolt tuues menet- lusse asjatuid viivitusi. Uue korraga nõutakse vaid eelkõi- ge nimistut esemeist, mille kasutamine on sadamas piiratud ja teiseks kaubanimikirja, mille esitamine, arvestades kau- banduses kehtivate tabadega, ei sea erilisi raskusi - nõue- tavate teadete sisulise ulatuse määrangul on oldud võrra- tult kokkuhoidlikum - laev jõudes sadamasse võib asuda ko- ne koorma tühjendamisele. Sellaseid menetluse seisundilt ter- vitatavaid uuendusi võiksime esitada loendamatult, kuid olu- lisemaid neist mainisime juba töö sisustikus ja teiseks ei kuulu see sugugi käesoleva kirjutise otseseisse ülesandesse.

===== / =====